

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Tuuli Koch

**Erakondadevaheline diskussioon Postimees Online's ja
paberväljaandes jaanuar-veeburar 2007**

Bakalaureusetöö (8 AP)

Juhendaja: Prof. Marju Lauristin

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
I TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	5
1.1 E-demokraatia	5
1.2 Eesti e-demokraatia areng	6
1.3 Online-ajakirjandus	8
1.4 Veebikülje mõju poliitikale ja lehe paberväljaandele	11
II UURITAVA OBJEKTI ISELOOMUSTUS	13
2.1 Online-teksti spetsiifika	13
2.2 Online võimaluste kasutamine 2007. riigikogu valimiskampanias	14
2.6 Postimees Online poliitilised rubriigid	17
III UURIMISKÜSIMUSED	22
IV METOODIKA	22
V TULEMUSTE ESITAMINE	24
5.1 Postimehe motiivid Online's eraldi valimiskülje loomisel	24
5.2 Erakondade panustamine online-meediale	27
5.3 Valimiseelne diskussioon Postimehe paberväljaandes	29
5.4 Valimiseelne diskussioon Postimees Online's	33
VI Järeldused, diskussioon	47
VII Kokkuvõte	51
VIII Summary	53
Kasutataud kirjandus	55
Allikad	55
Lisa 1. Näide Postimees Online'i poliitikute ankeedist	57

Sissejuhatus

Demokraatia tähendab tõlkes rahva võimu ja ideaalis pakuks demokraatia igale inimesele võrdse võimaluse osaleda otsuste langetamisel, mis teda puudutavad. Tegelikkus on sageli teistsugune, sest kogeme, et paljud otsused langetatakse väljaspool rahva osalust. Samas ei saa öelda, et inimestel on võimalused poliitilisi otsuseid mõjutada ära võetud.

Ühiskonnas toimuvat ning tulevikus aset leidvat saab mõjutada avaliku diskussiooni kaudu. Avalikul arutelul on oluline tähendus ka langetatavate poliitiliste otsuste kvaliteedi seisukohast. Juhul, kui iga olulisema otsuse langetamisele eelneb kõiki puudutatud osapooli kaasa haarav diskussioon, võib loota sellele, et arvestatakse ka kõigi tagajärgedega, mis otsusega võib kaasneda. Oluline on siinjuures, et otsustamine oleks avalik ja seda puudutav teave kõigile kättesaadav. Taolise diskussiooni tulemuseks peaks olema otsus, mis ühtib ühiskonnaliikmete arusaamaga õiglusest ja otstarbekusest. Sellele on tähelepanu juhtinud Jürgen Habermas.

Habermas eeldab, et poliitilistele otsustele eelnevates avalikes aruteludes saab otsustavaks esitatud argumentide sisu, mitte see, kes neid esitab. Diskussiooni kulgu ja selle lõppjäreltusi ei tohiks sellisel juhul mõjutada inimeste majandusliku huvid, nende lähedus võimuga või ligipääs meediale.

Habermas'i avaliku sfääri kontseptsioon väidab, et demokraatliku ühiskonna arengu jaoks on oluline omada hästi toimivat ja elujõulist avalikku sfääri, kus toimub vaba diskussioon ja ideede ringlus. (Habermas, 1964/1979).

Alljärgneva töö eesmärgiks on välja selgitada, millised teemad 2007. aasta riigikogu valimiste eel avalikkuse ees üles kerkisid ning kas sisuline diskussioon parteide vahel neil teemadel ka tekkis. Kuna traditsioonilise meedia kõrval on järjest rohkem oma tähtsust kasvatanud uued kommunikatsioonivõimalused, siis vaatleb töö ka seda, kui palju suutis online-meedia traditsioonilisest meediast rohkem kaasa aidata arutleva demokraatia (*deliberative democracy*) arengule ning seeläbi ka

enam kaasata otsustusprotsessidesse rahvast. Arendades ja kasvatades tugevat kodanikuühiskonda on oluline, et parteidevaheline diskussioon oleks avalik ning kõigile kättesaadav. Samuti peab olema

3

võimalus diskussioonis oma sõna sekka öelda.

e-demokraatia järjest areneb Eestis ning rahva osalemine otsustusprotsessides või vähemalt neis kaasarääkimine on paljuski internetti kolinud. Üheks silmapaistvamaks ning kõige aktiivsemaks kanaliks 2007. aasta riigikogu valimiste eel oli Postimees Online eraldi valimiskülj riigikogu.postimees.ee. Postimees Online alustas eraldi valimisküljel uudiste, online-intervjuude, foorumi, erakondade veebilehekülgede, poliitikute ankeetide, lugejamängude, poliitikute blogide vahendamisega 1. jaanuaril 2007.

Järgnev töö võrdleb 1. jaanuarist – 3. märtsini Postimees Online'i ja Postimehe paberväljaande valimistega seotud teematõstatuse ning arutlevale/kaalutlevale demokraatiale kaasa aitamist ehk diskussiooni loomist, kus reklaamloosungid surutakse tagaplaanile ja tegeletakse küsimustega, mis on realselt riigi jaoks olulised.

Alljärgneva töö toob välja, et 2007. aasta riigikogu valimiste eel andis Postimees Online'i eraldi valimisteks loodud rubriik riigikogu.postimees.ee, traditsioonilise meedia, ehk töös vaatluse all oleva Postimehe paberväljaande kõrval palju enam võimalusi sisuliseks ja ratsionaalseks debatiks nii erakondade endi vahel kui ka valijate, rahva vahel. Töö eesmärk on välja tuua peamised valimiseelsed teemad ja võrrelda, kui palju suutis Postimees Online eraldi valimiskülj tekitada rohkem sisulist, parteidevahelist diskussiooni võrreldes Postimehe paberväljaandega.

Esmalt toob töö välja teoreetilised lähtekohad ning e-demokraatia olemuse ning olukorra Eestis. Kirjeldab online-meedia positsiooni ning seda, miks traditsioonilise meedia erinevad võimalused ei rahulda enam avalikkust ning pigem soodustavad inimeste võõrandumist riigist ja poliitikast. Uurimisküsimuste ja meetodika kirjeldamise järel esitab töö tulemusi ning lõppeb diskussiooni ja järelduste ning kokkuvõtva osaga.

I Töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1 E-demokraatia

E-demokraatia hõlmab kahte mõistet – elektroonilised vahendid ja demokraatia – ning võimaldab uute tehnoloogilise võimaluste läbi laiendada demokraatia protsesse. E-demokraatia annab võimaluse osaleda avalikus otsustusprotsessis, aitab tugevdada ühiskonna läbipaistvust ja usaldusväarsust ning poliitilist legitiimsust. E-demokraatia üheks osaks on ka e-valimised. (<http://en.wikipedia.org/wiki/E-democracy>)

Praxise uuring kodanike kaasamisest otsustusprotsessi toob välja, et kodanikeühenduste kaasamine otsustusprotsessidesse on olnud pigem formaalne kui tegelik. Osalemist neist protsessides on takistanud informatsiooni mittepiisavus ja liiga hiline kättesaadavus. (Praxis, 2004).

Murdock (Croteau ja Hoynes'i kaudu 2001:21) esitab kolm põhjust, miks kommunikatsioonisüsteemid ja info kiire ning igakülgne kättesaadavus on olulised kodanikuühiskonna rajamisel:

1) oma õiguste täielikuks rakendamiseks peab inimestel olema ligipääs informatsioonile, nõuannetele ja analüüsile, mis aitab neil mõista oma õigusi ja neid efektiivselt kasutada;

2) inimestel peab olema võimalikult lai juurdepääs informatsioonile, käsitlustele ja debattidele poliitilist otsuste-valikute kohta; kodanikel pole olema võimalus läbi kommunikatsioonikanalite esitada omapoolset kriitikat ning teha ettepanekuid alternatiivsete valikute jaoks;

3) kodanikel peab olema võimalus end ja oma püüdlusi läbi keskse kommunikatsioonisektori pakutavate esindatuste ära tunda ning neil peab olema võimalus arendada ja laiendada oma esindatust.

Traditsiooniline meedia kommercialiseerub järjest enam ning ei loo lugejatele reaalseid võimalusi

otsustamisprotsessides osalemiseks või kaasa rääkimiseks. Et pidada sammu online-meediaga, kus info pidevalt vahetub ning pakutakse võimalust interaktsiooniks, peab tradistiooniline meedia leidma uusi lahendusi ning lähenemisnurki, kuidas lugejate huvi haarata. See toob aga omakorda kaasa tõsisesse ühiskonnaprotsessidesse, näiteks valimistesse pealiskaudselt ning

mänguliselt suhtumise. See omakorda vähendab rahva osalust küsimustes, mis nende tuleviku seisukohalt olulised ning lõppkokkuvõttes tekib kodanike võõrandumine oma riigist ja poliitikast. Online-meedia pakub seevastu inimestele võimalust kaasa rääkimiseks, kiireks reageerimiseks ning otsustamises osalemiseks. Seepärast mängivad online-meedia ja erinevad e-võimalused olulist rolli inimestes ühiskonnaprotsessidesse kaasamisel ning demokraatia arendamisel.

1.2 Eesti e-demokraatia areng

Vähendamaks kodanike võõrandumist riigist on oluline kaasata võimalikult suurt hulka inimesi poliitikakujundamisse ja otsustusprotsessidesse ning rakendada nende initsiatiivi kohaliku elu küsimuste üle otsustamisel. Selleks on tänapäeva järjest internetikesksemaks muutumas maailmas tarvis hästi efektiivset ja inimestele kasulikku e-riiki.

Tasakaalus e-riik tähendab kombinatsiooni elektroonilistest ja kodanike osalust soodustavatest teenustest. (Viik, 2005) E-administratsioon hõlmab kasutajatele suunatud teenuseid, teenuste kasulikkust ja efektiivsust. E-demokraatia võimaldab informatsiooni läbipaistvust ja kodanike osalust.

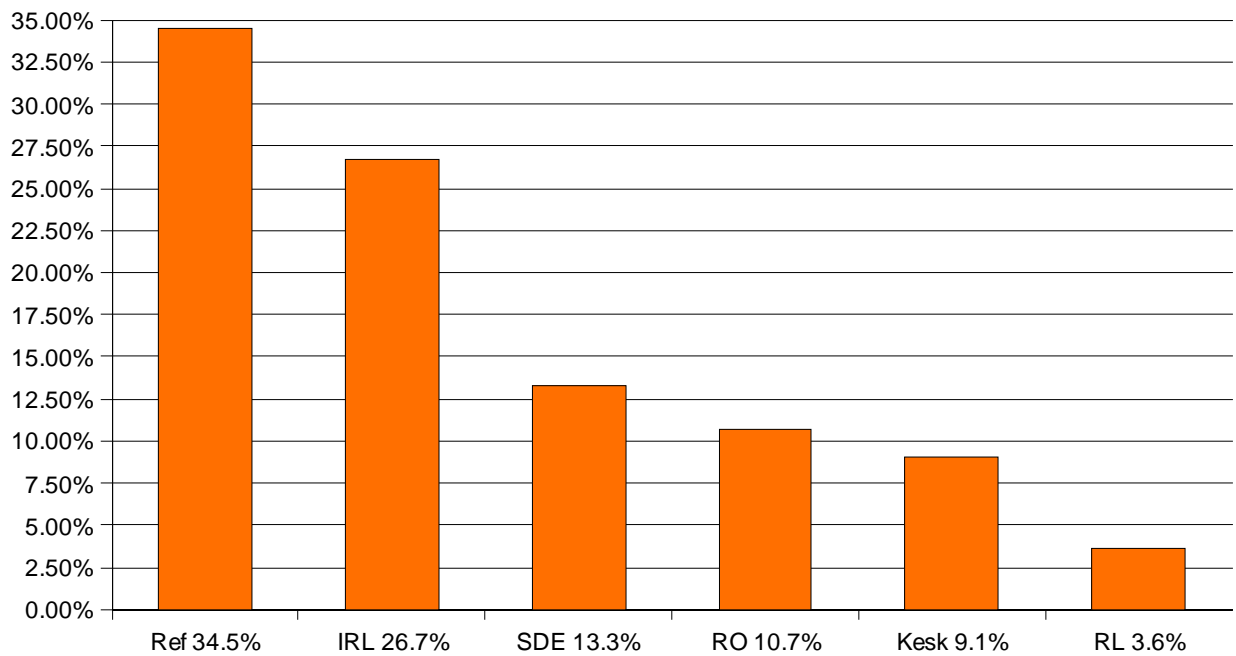
E-demokraatia väljendub Eestis ilmekalt järjest populaarsust koguva e-hääletamisega. Esimeseks sammuks selle võimaldamise juures võttis riigikogu 2002. aastal vastu vastava seaduse ning 2003. aastal algas e-hääletamise projekti loomine, riigihanke korraldamine ja vajaliku süsteemi ette valmistamine. 2005. aastal viidi Tallinnas läbi e-hääletamise pilootprojekt, millele järgnes samal aastal kohalike omavalitsuste valimistel e-hääle andmise võimalus.

Eesti e-hääletamise teeb ainulaadseks see, et seda on võimalik läbi viia üleriigilistel, on võimalus oma häält muuta ning on ID-kaardid valijate tuvastamiseks. (Sibul, 2006). Mujal on takistuseks vastava seadusandluse puudumine, sh jääb tagamata hääletusprotseduuri salajasus, aga ka vajaliku riikliku

infratstruktuuri puudumine ja rahva usaldamatus.

2007. aasta riigikogu valimistel oli e-hääletajaid 30 243, 2005. aasta kohalike omavalitsuste valimistel oli e-hääletajaid 9317 (Vabariigi valimiskomisjon, 2007). Kõige enam võitsid 2007. aasta riigikogu valimistel e-hääletamisest Reformierakond ja Isamaa ja Res Publica liit.

Graafik 1. E-hääletamisel erakondadele antud hääled.

Eesti kui e-riik on kasvanud üheks meie visiitkaardiks maailmas. Meid teatakse väga palju just e-valitsuse, e-hääletamise, Skype'i või peaaegu üle kogu maa leviva traadita interneti läbi. Eestis elab 98

% elanikest piirkonnas, kus on võimalik kasutada interneti. Vaatamata sellele, et 63 % elanikkonnast kasutab interneti, kasutab siiski alla poole elanikkonnast interneti oma kodus ehk 42 %-l leibkondadest on kodus arvuti, mis on internetis. (Emor, 2006) Emori uuring tõi ka välja, et paljud internetikasutajad ei ole teadlikus kõigist võimalustest, kuidas läbi interneti oma elu lihtsamaks ja mugavamaks muuta.

7

Infoühiskonnas hoitakse, teisendatakse ja edastatakse enamikku teabest universaalsel digitaalsel kujul. Infoühiskonnas peab kõigile olema tagatud juurdepääs informatsioonile. Riik on e-demokraatiale kaasa aidanud järgmiste moodustega:

- 1) Enamus riigi ja omavalitsuste poolt käideldavast teabest on olemas digitaalsel kujul;
- 2) On olemas turvaline ja universaalne andmevahetuskeskkond X-tee, mis teeb võimalikuks erinevate ametiasutuste infosüsteemidega hallatava teabe kasutamise ja sidumise kodaniku vaates terviklikuks teenuseks, sõltumata sellest, millist tehnoloogilist platvormi ametiasutuses kasutatakse;
- 3) e-keskkonnas on olemas isiku tuvastamise infrastruktuur, mis annab võimaluse isiku üheseks ja tõestatud identifitseerimiseks virtuaalses maailmas. Annab võimaluse e-hääletamiseks;
- 4) riik on loonud isiku personaalse turvalise elektroonilise keskkonna – kodanike portaali, kust isik näeb riiki kui tervikut kas kodaniku, ettevõtja või ametniku rollis. Samas keskkonnas saab ta hallata riigi või omavalitsusega suhtlemisel vajalikku teavet digitaalselt;
- 5) on elektrooniline dokumentide vahetamise keskkond, mille kaudu liidestatakse avaliku sektori dokumendihaldussüsteemid ja mis teeb võimalikuks muuta kogu asjaajamine avalikus sektoris paberivabaks. (Savisaar, 2007)

E-demokraatiale aitavad Eestis kaasa samuti laiapõhjalised osalusportaalid internetis, kus rahvas saab diskuteerida erinevatel ühiskondlikel teemadel. Üheks tuntuimaks osalusportaaliks on TOM ehk Täna Otsustan Mina, mis pakub võimaluse teha ettepanekuid poliitikutele ning algatada või muuta seaduseelnõusid. Inimeste kõige kiiremat ning vahetumat osalemist erinevates ühiskonnaprotsessides toetavad Eestis ka erakapitalil põhinevad meediaettevõtted, mis pakuvad oma online-versioonides otsest võimalust erinevates küsimustes kaasa rääkida, oma seisukohti avaldada ning protsesse mõjutada.

1.3 Online-ajakirjandus

Pärast Esimest Maailmasõda mõistis uudistetööstus, et ajalehed kui infoallikad vahetab peagi välja raadio, mis suudab pakkuda jooksvalt infot kõige olulisematest sündmustest maailmas ja seda eriti kriisiolukordades. Raadio hakkas oma positsiooni kaotama, kui 50-ndatel hakkasid inimesed infot

8

saama televisioonist. Taas – mitmed maailma kriisiolukorrad Vietnami sõjast Tšernobõli katastroofini ja ka Lahesõda on tihedalt seotud televisiooniajalooaga.

1999. aastal, Kosovo kriisi ajal hakkasid inimesed esmast informatsiooni otsima aga internetist. Lugejad näivad pöörduvat veebi poole erinevatel põhjustel: saamaks infot, mida ei ole kusagil mujal, internetti minek on lihtne, kuna enamasti on arvuti töökohtades ja kodudes, internet annab võimaluse otsida endala huvi pakkuvaid spetsiifilisi uudiseid ning teha oma valik. (Hall, 2001)

Online-ajakirjandus tähendab traditsionaalsete ajakirjandusžanrite ja uue tehnoloogia kohtumist. Samal ajal on online-ajakirjandusel samad väärtused, mida järgida. Näiteks õigsus, sõltumatus ja arusaadavus. (Engebretsen, 2006)

Engebretsen toob välja, et meedia peab tootma usaldusväärset, põhjalikku ja intelligentset päevakajastust ning asetama uudised konteksti, et see moodustaks kokku tähenduse. Samuti peab meedia pakkuma võimaluse arvamuste vahendamiseks ja debatiks.

Kui võtta, et ajakirjanduse eesmärgiks on anda infot, vahendada erinevaid seisukohti ja olla lugeja jaoks atraktiivne, siis küsib Engebretsen, et kuidas suudab sellega hakkama saada online-ajakirjandus ning kas ta suudab neid tingimusi võrreldes traditsioonilise meediaga tugevdada.

Engebretsen kirjeldab lähemalt kõiki enese poolt välja toodud kolme ajakirjanduse eesmärki:

- 1) Informatsioon jõuab digitaasete kanalite kaudu lugejateni kiiresti ja info jõuab suurema hulga huvilisteni kui paberväljaannete puhul. Oluline on selle juures ka see, et kõik, mis on üles pandud

WWW-sse, jääb kättesaadavaks senikaua, kui info edastaja seda soovib. Uudise laiemasse konteksti panemisel on online-ajakirjandusel traditsioonilise meedia ees mõõtnatult suuremad eelised. Ruumipuudust internetis pole. Võib avaldada nii palju taustainformatsiooni, kui vähegi soovi on. Samuti saab uudislugude juurde lisada erinevaid linke, mis looga seotud on, ning mis lisainformatsiooni annaksid. Digitaalne uudiste edastamine on paidlik. (Engebretsen, 2006:91)

2) Arvamuste vahendamine. Engebretsen küsib, et kas internetipõhine meedia on puhtalt informatsiooni ja lihtsalt surfamise jaoks? Ja vastab, et kindlasti mitte. Kui vaadata lugejate aktiivsust

9

erinevates jututubades või soovi foorumites kaasa lüüa, siis võib öelda, et arvamuste vahetamine on interneti üks peamisi funktsioone. Igaüks, kes loeb uudist, omab ka võimalust kohe kaasa rääkida, oma arvamust avaldada ja see jõuab koheselt ka teiste lugejate ette. Kommunikatsioon ei ole enam ühesuunaline - vahendajalt vastuvõtjale. Kõik, nii üksikisikud kui ka erinevad grupid, saavad olla informatsiooni vahendajaks-vastuvõtjaks. Kas tõsine sotsiaalne debatt kolib digitaalsele areenile, see on traditsioonide küsimus, tehnika küsimus ja küsimus ka sellest, et kes suudab olla esimene?

3) Atraktiivsus. Me teame väga palju selle kohta, miks inimesed loevad ajalehti, miks nad kuulavad raadiot ja vaatavad televiisorit. Meedia ei ole pelgalt informatsiooni vahetamise kohaks, vaid peab pakkuma ka emotsioone. Lehtedes on lugeja pilgu püüdmiseks väga erinevaid võimalusi alustades lehekülje kujundamisest ja piltide kasutamisest.

Kas online-ajakirjandus suudab saada nii atraktiivseks kui parim ajaleht või teleprogramm? Sellele on raske vastata, kuna vastavaid uuringuid pole veel läbi viidud. (Engebretsen, 2006:92) Aga selles vallas on kindlasti ohtralt arenguruumi. Näiteks täiustada internetilehekülgi erinevate tekstikomponentidega, piltidega, graafikutega, audi- ja videolõikudega. Samuti luua võimalusi lugejatel ise individuaalselt valikuid teha. Luua võimalused interaktiivsuseks ning võimalused vastata näiteks toimetajatele või kaaslugesajatele. Samuti luua võimalus osaleda ise uudise valimimises oma arvamuste avaldamisega.

Engebretsen toob olulise asjana online-ajakirjanduse puhul välja ka selle, et online aitab kaasa demokraatiale. (Engebretsen, 2006:97). Demokraatia tähendab muu hulgas ka väljendusvabadust ning avalikkuse ligipääsu informatsioonile. Kui inimesed ei ole informeeritud, siis ei saa nad ka osaleda

otsustusprotsessis. Vaba meedia on vaba eneseväljenduse garantiiks. Meedia annab inimestele võimaluse osaleda erinevates debattides ning kaasa rääkida ka uudislugudes.

Populariseerimine ja demokratiseerimine on olnud väga sarnaste tähendustega, kuid mida aeg edasi, seda kaugemale need mõisted teineteisest triivivad. Populaarses meedias tähendab vorm palju rohkem kui sisu. On võimalik, et meedia areneb viisil, et online-lugejad nõuavad enam läbipaistvaid ning lugeja kontrolli all olevaid uudiseid. See avab ka palju laiema allikate ringi. Sel juhul turuhuvi ja demokraatia kõnnivad käsikäes ja kes peaks olema sel juhul enam huvitatud vanast traditsioonist?

10

Olulisi muudatusi loob online-ajakirjandus ka uudistekstis endas. Uudislood ei peagi olema üles ehitatud konfliktikesksena, kommentaarid ei pea olema ilmtingimata poolt või vastu, *feature*lood ei pea olema üles ehitatud pika lineaarse tekstina, täis kunstipäraseid väljendeid, mis ümbritsevad kahtkolme hoolikalt valitud fotot.

Ainuüksi see perspektiiv on heaks põhjuseks, et uurida lähemalt uue tehnoloogia võimalusi ja effekte. Uued kommunikatsioonivõimalused annavad uut inspiratsiooni ja loomingulisust, mis on seotud ka vana meediaga. (Engebretsen, 2006:25)

Enamasti ei külasta aga inimesed internetilehekülgi, et imestada tehnoloogia viimaste arengute üle, vaid soovivad saada informatsiooni, osta asju ja teenuseid ning soovivad meelt lahutada. See tähendab seda, et sisu on veebikülje kõige olulisem osa. See ei tähenda, et veebikülje väljanägemine pole oluline, kuid hea välimus peab kaasa aitama selgele ja kiirele info leidmisele.

Interaktiivsuse tagamiseks peab veebikülge pingutama, et kõikvõimalikku informatsiooni pakkudes täita lugejate ootusi ning hoida neid enda küljes. Kõige edukamad veebiküljed on need, mis pakuvad ka lisaväärtusi, näiteks kergelt ligipääsu mõnede teistele populaarsetele veebikülgedele. (Whittaker, 2000).

1.4 Veebikülje mõju poliitikale ja lehe paberväljaandele

Poliitilise kultuuri uurija Pippa Norris juhib oma artiklis - «Kui luua poliitiline veebikülg – kas nad tulevad? Uue tehnoloogia mudeli pakkumine ja nõudlus, sotsiaalne kapital ja kodanike kaasatus Inglismaal» («*If you build a political website, will they come? The supply and demand model of new technology, social capital, and civic engagement in Britain*») - tähelepanu sellele, et internet on oma olemuselt valikute meedium, mis jõuab poliitilise veebikülgede, jututubade ja online-uudistega paljude nendeni, kes muidu tunnevad end protsessidest kõrvale jäetud ning on muidu ühiskonnas toimuva suhtes apaatsed. (Norris, 2004)

Norris leiab, et interneti mõju on sõltuv «pakkujast» ehk eelkõige sellest, mida parteid, huvigrupid ja uudisteportaalid oma veebikülgedele üles panna otsustavad. Samas tõdeb ta, et näiteks blogid ja

11

kandidaatide veebiküljed, mida kasutati ohtrasti USA 2004. aasta valimistel, laiendavad inimeste võimalusi rääkida kaasa poliitikas.

Omaette küsimuseks peab Pippa Norris seda, kuidas ja kas inimesed soovivad neist võimalustest kinni haarata. See sõltub eelkõige «nõudluse» ehk elanikkonna sotsiaalsetest faktoritest ehk sellest, kui suur on online-populatsioon ja kui aktiivne on nende suhtumine poliitikasse. Online on küll atraktiivne koht nooremale ja haritud ühiskonnagrupile, aga seda seni, kuni online-populatsioon lõpuks «normaliseerub» ja katab laiemat pinda elektoraadist. (Norris, 2004)

The Pew Research Center uuris 2006. aasta USA valimistel, kui paljud valijaist said oma peamise valimiseelse informatsiooni internetist ja uuringu tulemused näitasid, et 15 % ameeriklastest hankisid valimiskampaania ajal oma teadmisi just internetis, 2002. aastal oli interneti, kui peamise infoallika kasutajaid 7 %.

Kui televisioon ja ajalehed domineerivad jätkuvalt poliitilise kommunikatsiooni allikana suurema osa ameeriklaste jaoks, siis on tekkinud uus grupp valijaid, kes kasutavad interneti rohkem kui ajalehti. 35 % alla 36-aastastest valijaist said infot just internetist ja 18 % ajalehtedest. Vanemate kui 36-aastaste jaoks oli internet jätkuvalt täiendavaks valimisteemaliseks infoallikaks televisiooni ja ajalehtede kõrval. Kusjuures 31 % kõigist internetist poliitkampania ajal informatsiooni hankijast leidsid vajaliku just suurimate ajalehtede USA Today või New York Times veebikülgedelt. (Rainie ja Horrigan, 2007)

Maineka Scarborough Research 2006. aasta augustis läbi viidud ajalehe veebiküljed *versus* paberväljaanded uuring ütleb, et ühe lehe turul püsimise tarbeks peavad töötama nii paberväljaanne kui ka tema online-versioon koostöös ning sellega saab kasvatada ka paberväljaande lugejaskonda. «Koos võivad nad moodustada täiesti uue arusaamise massist,» ütleb uuringus kaasa löönud ajalehe The Atlanta Journal-Constitution asepresident interneti alal Hyde Post.

Tema hinnangul annab see «uus definitsioon massist» võimaluse visata lugejate ette positiivne *spin*: «ajalehe paberväljaanded ei ole dinosaurused». Saab öelda, et maailm muutub, aga ajalehed muutuvad koos maailmaga ning praegu kasvavad nad tänu oma online-auditooriumile. Uuring väidab, et tänu ajalehtede veebikülgedele võidavad nooremaid ja haritumaid lugejaid juurde ka paberväljaanded.

12

Uuringu tulemused kinnitavad ka, et ajalehtede online-versioonid on oma tähtsust kasvatanud nii meediajuhtide kui ka lugejate seas. «Uudise keeles rääkides - veebiküljed ei ole enam joonealuseks infoks, vaid neist on saanud tänapäeval uudise pealkiri,» võtab uuring viimase viie aasta muutuse kokku. (Scarborough Research, 2006)

II Uuritava objekti iseloomustus

2.1 Online-teksti spetsiifika

Eeldusel, et online-keskkond aitab valimiste eel kaasa laialdasele diskussioonile ning pakub selleks traditsioonilise meedia kõrval märgatavalt enam võimalusi, tuleb välja tuua online-meedia spetsiifilised tekstiedastuse ja teksti loomises, arenemises osalemise võimalused. Selleks tuleb lahti seletada kaks mõistet – intertekstuaalsus ja hüpertekstuaalsus.

Stanley ja Morgan on intertekstuaalsust käsitlenud läbi representatsiooni mõiste, kuna representatsioonid ei saa reaalsusest eraldiseisvana käsitleda. Inimestena mõistame ümbritsevat sotsiaalset maailma läbi eelnevate representatsioonide, kuna iga kord, kui tekstis kajastub miski, mis juhtub kusagil mujal, kellegi teisega, kasutatakse representatsiooni (Stanley & Morgan 1993: 3). Seega

on representatsiooni kontseptsiooni arvesse võtmine oluline selleks, et jõuda sotsioloogilise mõistmiseni sotsiaalsest interaktsioonist.

Intertekstuaalsuse kontseptsioon on olulisel kohal ka Foucault' diskursuse analüüsis. Foucault arvates ei ole olemas seisukohta, mis ühel või teisel viisil ei tooks uuesti päevakorra teisi juba välja käidud seisukohti (Foucault 1972: 98). Intertekstuaalsuse mõistega on põhjalikumalt tegelenud Julia Kristeva, kes 1960ndatel antud mõiste ka laiema avalikkuse ette tõi, olles ise suuresti mõjutatud Bakhtin'i töödest. Bakhtin'i peatähelepanu oli suunatud protsessile, kuidas tekste mõjutavad eelnevad tekstid, millele käesolevad "vastavad" ning kuidas avaldatakse mõju tulevastele, hetkel veel loomata tekstidele (Bakhtin 1986). Teisisõnu moodustavad juba loodud tekstid, hetkel loodavad tekstid ja tulevikus loodavad tekstid omavahel tihedalt seotud kommunikatsiooniahela.

13

Intertekstuaalsus on seega märgiliste elementide ülekannet ühest märgisüsteemist teise, millega käib kaasas tähenduste transformeerimine. See tähendab online-keskkonnas tekstide omadust suhestuda teiste tekstidega või tähistab võõraste tekstide olemasolu mingis konkreetses tekstis. Intertekstuaalsus soodustab ühiskonna erinevate poliitiliste, sotsiaalsete gruppide interaktsiooni ehk arendab diskussiooni ja osalust protsessides.

Hüpertekstuaalsus kirjeldab kahte erinevat asja: kindlat tehnoloogiatüüpi ja kindlat tekstitüüpi. Seega viitab mõiste nii töövahendile kui ka produktile. Lisaks on hüpertekstuaalsusest rääkides sageli viidates mõistetele «kontseptsioon» ja «idee» ning selles kontekstis on fookus võimalusel, mida tehnoloogia pakub, et tekitada uut väljendusvormi. Terve World Wide Web ehk WWW on hüpertekstuaalsuse süsteem – hiiglaslik digitaalsete dokumentide süsteem, mis on omavahel ühendatud. (Engebretsen, 2006:28).

Hüpertekstuaalsus hoiab endas kahte peamist komponenti: info sõlmkogumit ning erinevaid linke. Infokogum koosneb tekstidest, pildidest, videoklippidest, ülevaadetest. Hüpertekstiks nimetatakse sisust sõltumatu paigutusega hajusat teksti, mille osi seovad hüperlingid. Mõistet kasutatakse näiteks veebikeskonda riputatud tekstide ja viitamiste puhul. Näiteks mõnele uudisloole klikkides avanevad seejuures erinevad viited, näiteks «Vaata veel», mille all on teemaga kaudselt või otseselt seotud

erinevad lingid, mis tutvustavad taustu või avavad uudise teise nurga alt.

2.2 Online võimaluste kasutamine 2007. riigikogu valimiskampanias

2003. aasta riigikogu valimiste eel olid lubatud üleelusuurused poliitikute plakatid majaseintel ja tänavatel. Ei kehtinud veel enne valimisi 40 aktiivse välireklaamivaba päeva nõuet, mis seadustati 2005. aastal. Seega üritasid kõik erakonnad end nähtavaks teha eelkõige tänavatel avalikus ruumis, ajalehtedes, raadiotes ning teleekraanil. Rääkimata otsesuhtlusest ja erinevatest propagandaüritustest.

Erakondade panus online-ajakirjandusse jäi toona väga tagasihoidlikuks. Reformierakond ja Res Publica kasutasid 2003. aasta valimistel eel näiteks ajalehtede veebikülgedel vaid

14

reklaambannereid, Rahvaliit näiteks panustas 2003. aasta valimistel online'i vaid nii palju, et saatis ringlusesse klipi «Eediku ja Sputniku seiklused», mis pilas Edgar Savisaart ja Siim Kallast.

Võrreldes eelmiste riigikogu valimistega on viimase nelja aastaga internetist saanud inimeste lahutamatu kaaslane. Selle jagasid ära ja rakendasid ühe osana oma valimiskampaniasse paljud erakonnad, aga ka paljud turul konkureerivad online-ettevõtted. Oma eraldi online-valimiskülg oli nii Postimehel kui ka Eesti Päevalehel, samuti Delfil, uudisteagentuuril BNS ja ETV24-l. Aktiivsemalt kui kunagi varem kasutasid valimistel üles astunud poliitikud avaliku internetipäeviku ehk blogi võimalust oma eesmärkide, programmide tutvustamisel.

Ajalehtede võrguväljaannetes toimusid iganädalased erakondade populaarsusgallupid, kandidaadid said täita oma ankeete, valijad ja kandidaadid said osaleda mängus, milles oli võimalik erinevatele väidete vahel valides selgitada välja oma maailmavaate ning soovidega kõige paremini sobiv kandidaat. Kõige ilusamat, populaarsemat poliitikut said lugejad valida nii Postimees Online's PoliitTopis kui ka Eesti Päevaleht Online's Poliitikute Rate's. Seega pakkusid online-väljaanded nii meelelahutust kui ka sisulist vestlust valijaga.

Vähesel määral testisid mõned poliitikad ka Eesti innovatsiooni lipulaeva, tasuta internetitelefoni Skype mõju valijaskonnale. Nii näiteks märkis Roheliste erakonna eestkõneleja Marek Strandberg oma teadete juures teistele kontaktidele lisaks ka oma Skype aadressi.

Hea meelega vahendasid telejaamad ka pool kuud enne valimisi üht Tartu linnavalitsuse istungit, millest võttis linnapea Laine Jänes osa Skype'i teel, kuna osales ise Kärddlas toimunud naislinnapeade kohtumisel. Sellega ületati korralise linnavalitsuse istungiga uudiskünnis ning jõuti telepilti.

Skype'i võimalusi kasutasid ära ka Keskerakonna ja Isamaa ja Res Publica liidu kampaaniameistrid. Nimelt tegid nad TV 3 kolmeosalise saatesarja «Gigantide heitlus» jälgitavaks ka Skype'i kaudu ning samal teel oli võimalus esitada saate külalistele Edgar Savisaarele ja Mart Laarile küsimusi.

Isamaa ja Res Publica liidu liikmed Taavi Veskimägi ja Jaak Aaviksoo kõnelesid 6. veebruaril Skype'i vahendusel huvilistega «targast majandusest ja avatud ühiskonnast». Selle käigus arutati peamiselt erakonna valitsemisprogrammi üle ja oodati sellesse valijate täiendusi.

Skype'i tõi aga valimisvõitlusesse siiski jaanuari lõpus Isamaa ja Res Publica liidu peaministrikandidaat

Mart Laar. Tema Skype – otsesaates toimunud arutelul tutvustas ta viit veebipõhist arvamuskeskonda ehk blogi, kus ühenderakonna viis juhtpoliitikut hakkasid arutlema Eesti tuleviku üle.

Eelkõige noorele internetikasutajale mõeldud suhtlus- ja meelelahutuskeskkond You Tube edastas enne valimisi üle 100 erineva poliitilise reklaamklipi, millel vaatajaid mõnest sajast kuni ligi 6000-ni.

Sellesse keskkonda panid oma klippe üles kõik erakonnad, teistest selgelt aktiivsemad olid Reformierakond ning Ismaa ja Res Publica liit. Aga ka Keskerakond ja sotsid.

Näiteks ilmus valimiseelsel ööl You Tube'i 3. märtsi õhtul TV 3 eetris olnud Keskerakonna esimehe Edgar Savisaare «viimane silmast silma pöördumine valijate poole». Seda vaatati 1632 korda.

Reformierakonna esimehe Andrus Ansipi 3. märtsi pöördumine oli samuti üleval, seda vaadati 616 korda.

Aga sama keskkonda kasutati ka teiste kampaaniate laimamiseks, konkurentide ideede ümber lükkamiseks, oma sõnumi tutvustamiseks. Nii näiteks tegid sotsiaaldemokraadid ringi mitmeid telekraanilt pähe kulunud Reformierakonna reklaamklippe.

Ühte sotside 30-sekundilist klippi alustas hoopis reformierakondlasest peaminister Andrus Ansipi tekst:

«Kas tahate paremini elada ja teenida 40 000 krooni kuus nagu keskmine soomlane?» Seejärel ilmusid ekraanile punasel taustal valged kirjad: «Miks teenib keskmine soomlane 40 000 krooni kuus? Sest nad on valimud sotsiaaldemokraatia. Juba 12 aastat järjest.» Seda klippi vaadati 5484 korda.

Reformierakond võitles noorema valijaskonna eest ka oma «imelugude» lühivideode sarjaga, kus nõ lihtsad inimesed selgitasid eluliste näidete põhjal, miks tuleb valida Reformierakond ning vältida teisi erakondi. Lisaks eraldi www.imelugu.ee loodud internetiküljele, kus kõik imelood üleval ning kuhu inimesed said jätta ka oma «imelugusid», rippusid need videod üleval ka You Tube's.

Näiteks 26-aastase Tartust päris Marko imelugu kõlas järgnevalt: Marko polnud varem valimas käinud, kuid viimastel valimistel siiski osales ja valis Reformierakonna. Pärast seda, kui ta oli kaks päeva pärast valimisi sõpradega pidutsenud, jõudis Marko lõpuks koju ja leidis eest uue kapi. Humoorikas võtmes tehtud klipi lõpus ütleb Marko, et loomulikult valib nüüd ka edaspidi Reformierakonda.

2.3 Postimees Online poliitilised rubriigid

Online-intervjuud

Üheks populaarseks rubriigiks Postimees Online valimisküljel riigikogu.postimees.ee oli online-intervjuud. Kui Postimehe paberväljaandes said sõna vaid kuue suurima erakonna esinumbrid, siis Postimees online pakkus võrdse võimaluse kõigile erakondadele. Üldises võrdluses teiste online-lugudega said online-intervjuud valimistel osalenud parteide esindajatega suhteliselt suurt tähelepanu ja olid selgelt üle keskmise loetavusega. Vene Erakond Eestis loobus online-intervjuu andmise võimalusest, kuna ei näinud sellel mõtet, sest nende sihtgrupiks polnud eestlased.

Väikeparteidega tegi Postimees Online intervjuud 2-3 nädalat enne valimisi, suurte erakondadega valimiseelsel nädalal. Suurte erakondade ehk Reformierakonna, Keskerakonna, Isamaa ja Res Publica liidu, Rahvaliidu ja Sotsiaaldemokraadide esindajatele anti võimalus intervjuuks vastupidises järjekorras ehk populaarsem erakond esimesena ja vähempopulaarsem hiljem.

Intervjueeritavad valis online-toimetuse ise, üritades vastu tulla lugejate soovidele ehk ennustades, kes enim küsijaid ning lugejaid-kommenteerijaid tooks. Osaliselt see valik õigustas end, osaliselt mitte. Eesti Kristlike Demokraatide esindajad olid üldsusele vähemtuntud, mistõttu ka huvi nende vastu väike. Postimees Online'i esimene intervjueeritava valik nende seast – erukindral Aleksander Einsele - keeldus intervjuu võimalusest.

Sama probleem kummitas ka valimiste suuremat uut tulijat – erakonda Eestimaa Rohelised. Nende kõige populaarsemat esindajat Marek Strandbergi intervjueeris Postimees Online juba mõni kuu varem. Ebaõnnestunuks võib pidada ka Reformierakonna aseesimehe Meelis Atoneni valikut, sest ta oli viimastel nädalatel meedias üliaktiivne, mistõttu huvi tema vastu polnud eriti suur. Kuna valiku tegi Postimehe võrguväljaanne aga juba jaanuaris, siis ei osatud ühe või teise kandidaadi aktiviseerumist ette näha.

Tabel 1. Online-intervjuude statistika.

Partei, nimi	Küsimusi	Vastuseid	Loeti (kordi)	Kommenteeriti (kordi)
Iseseisvuspartei, Sven Sildnik	90	85	11 748	123
Konstitutsiooni - partei, Dmitri Klenski	212	42	10 753	178
Keskerakond, Evelyn Sepp	151	62	9105	123
Rahvaliit, Janno	154	52	7974	42

Partei, nimi	Küsimusi	Vastuseid	Loeti (kordi)	Kommenteeriti (kordi)
Reiljan				
Isamaa ja Res Publica liit, Juhan Parts	122	47	7713	63
Vasakpartei, Sirje Kingsepp	63	57	7015	55
Sotsiaaldemo - kraadid, Peeter Kreitzberg	108	55	6911	32
Rohelised, Tanel Tammet	79	42	5017	14
Reformierakond, Meelis Atonen	109	52	4698	34
Kristilikud Demokraadid, Ülle Kalvik	103	55	3800	38

Kandidaatide ankeet

Postimees Online pakkus kandidaatidele ka võimaluse täita end tutvustav ankeet. Neli valimistel kandideeris riigikokku 975 kandidaati, kellest 619 täitis Postimees Online'i välja pakutud kandidaadiankeedi ning 356 jättis selle võimaluse kasutamata. Ankeedis said kandidaadid lisaks oma poliitilistele ambitsioonidele ja eesmärkidele tutvustada ka oma harrastusi, oma lemmikraamatuid ja põhimõtteid, mille järgi elada püüavad.

«Leia oma kandidaat» küsimustik

Nii kõik valimistel kandideerijad kui ka kõik Postimees Online'i lugejad said täita 21-st küsimusest koosneva ankeedi. Selles tuli valida iga küsimuse alt neljast või rohkemast variandist välja maailmavaatega sobivad vastused näiteks maksu-, pere- ja sotsiaalpoliitika teemal.

Kõigile küsimustele vastanud ning kirja pannud ka piirkonna, kus vastaja valima läheb, pakkus küsimustik lõpuks vastavas piirkonnas kandideerivad inimesed, kes kõige paremini küsimustiku täitja huve riigikogus esindaks. «Leia oma kandidaat» küsimustele vastas kokku 34 851 inimest.

Gallupid

2007. aasta algusnädalast kuni valimiste eelse päevani ehk 3. märtsini viis Postimees Online oma lugejate seas läbi kokku 21 valimisteemalist gallupit. Küsiti nii erakondade eelistust, kui ka näiteks seda, mille järgi valijad oma otsuse valimispäeval teevad.

Gallupite tulemuste analüüsi järel saab öelda, et kõige aktiivsemalt võtsid neist osa Isamaa ja Res Publica liidu toetajad ning erakonna liikmed. Isamaa ja Res Publica liit võitis kõik populaarsusküsitlused ning Reformierakond oli kindlalt teisel kohal.

Postimees Online vastutav väljaandja Aivar Reinap tõdes, et gallupite puhul oli selgelt märgatav, et kui näiteks Isamaa ja Res Publica liidu toetus hakkas teiste kõrval kahvatumaks muutuma, siis ühel hetkel aktiveeriti justkui erakonna peakontori kaudu oma erakonna liikmeid ning toetuspügal hakkas selgelt taas nende kasuks tõusma. (Reinap, 2007)

Foorum

Lisaks võimalusele uudislugude juurde oma kommentaare postitada, pakkus Postimees Online riigikogu.postimees.ee link lugejatele võimaluse esitada küsimusi erakondadele ka eraldi foorumis.

Foorumi peateemadena oli märgitud erakondade nimed ning nende alla said lugejad saata oma

küsimuse. Kõige rohkem oli lugejatele küsimusi Keskerakonnale ja Reformierakonnale. Küsimustele said lugejad ise vastata ehk omavahel diskuteerida.

Tabel 2. Postimees Online valimisfoorumis erakondadele esitatud küsimuste arvud.

Erakond	Küsimusi
Keskerakond	31
Reformierakond	31
Isamaa ja Res Publica liit	20
Sotsiaaldemokraadid	18
Rahvaliit	17
Eestimaa Rohelised	10

Blogid, erakondade koduleheküljed

2007. aasta riigikogu valimiste üheks kandidaatide tutvustamise «uudistooteks» olid poliitikute blogid. Postimees Online avaldas blogide aadressid oma valimisküljel. Keskmiselt loeti ühe kandidaadi blogi ühte kirjet Postimehe riigikogu lehel 71 korda ning ühte kirjet kommenteeriti keskmiselt 0,62 korda. Ehk kui kandidaat oli oma blogis teinud 10 kirjet, siis loeti neid kokku umbes 710 korda. Lisaks blogide aadressidele juhatas Postimees Online eraldi linkide kaudu lugejaid ka otse erakondade ametlikele kodulehekülgedele.

Avalik kommentaariruum

Üheks võimalusterohkeks keskkonnaks, kus uudisloo sisu või sellele suunatud kommentaare endale kasulikku suunda keerata, on online-uudiste juures olevad kommentaariruumid.

«Ehk kõige rohkem püüti manipuleerida kommentaarides, kus erinevate kasutajanimede alt püüti avalikku arvamust endale soodsas suunas mõjutada.» (Reinap, 2007)

Sotsiaaldemokraatide peasekretär Randel Länts tunnistas, et neil oli eraldi palgal üks inimene, kelle tööks oli jälgida kõiki Postimees Online'i ja Delfi uudiseid ning vajadusel kommentaaridesse kohe sekkuda. Nii samuti pidi see inimene silma peal hoidma Postimees Online's erakondade populaarsust

mõõtvatel gallupitel ning vajadusel reageerima. (Länts, 2007)

Isamaa ja Res Publica liidul ei olnud samuti palgal eraldi «kommentaarijälgi», kuid samas hoidis

sellele infoväljal silma peal keskkontoris viibinud 4-liikmeline meediameeskond. Lisaks neil ka inimesed erakonna kontorites üle Eesti. (Tsahkna, 2007)

Roheliste erakonnal oli tellitud pidev meediamonitooring suhtekorraldusfirmalt Rull & Rumm, kuid ise otseselt avaliku arvamuse teadlikku mõjutamisse ei sekkunud. (Strandberg, 2007)

Reformierakonna peasekretär Kristen Michal nentis, et palgalisi kommentaatoreid neil polnud, kuid erakonna liikmed on alati aktiivsed kõigil online's toimival silma peal hoidma ning vajadusel partei siselisi teateid saatma, et ühes või teises kanalis on «selge lollus» ning sellele siis ka reageeritakse. (Michal, 2007)

Postimees Online pakkus kõigile valimistel kandideerinud poliitilistele jõududele võimalust personaalseks või erakondlik-programmiliseks tutvustuseks, samuti võimalust lugejatele olla kandidaatidega diskussioonis. Olid online-intervjuud erakondade esindajatega, ankeedid, mis tutvustasid kandidaatide põhimõtteid ja eraelu, küsimustik, mis aitas valijail välja selgitada enesele sobiva kandidaadi, foorum lugejate ja kandidaatide vahel, poliitikute blogid ja otsetee erakondade kodulehekülgedele.

Valimiste eel otsis just online-ajalehtedest mõnevõrra või sageli valimisteemalist informatsiooni võrreldes näiteks jututubade, blogide või erakondade kodulehekülgedega 71,5 % uuringukeskuse Klaster läbi viidud 800 inimest hõlmanud küsitluse põhjal. (Klaster, 2007)

Järgneva töö peamiseks küsimusteks on:

1) Millised olid AS Postimehe motiivid kaks kuud enne riigikogu valimisi oma online-keskkonnas eraldi valimiskülje riigikogu.postimees.ee loomisel?

2) Kuivõrd suurt rõhku panid suurimad erakonnad valimiste eel online-meediale ning kuidas oma valijate online-meelsusega kursis olid?

3) Millised poliitilised teemad tõstusid kaks kuud enne valimisi Postimehe paberväljaandes ja Postimees Online's ning kuidas need teineteisest erinesid?

Hüpoteesiks on see, et Postimees Online eraldi valimiskülg riigikogu.postimees.ee suutis võrreldes Postimehe paberväljaandega tuua välja rohkem valimiseelseid diskussiooniteemasid ning sisuline diskussioon erakondade ja lugejate vahel arenes just Postimees Online's.

IV Metoodika

Kontentanalüüs on McQuaili järgi meediatekstide süstemaatilise, kvantitatiivse ja objektiivse kirjeldamise meetod, mis on kasulik tekstide klassifitseerimiseks, mõju määratlemiseks, erinevate kanalite või erinevate perioodide võrdlemiseks, samuti sisu ja tegelikkuse võrdlemiseks.

Kontentanalüüs ei sobi sisu varjatud tähenduse väljatoomiseks, kuid kontentanalüüsi abil saab leida teatavaid meedia kvaliteedi näitajaid. (McQuail, 2000).

Protseduur põhineb kahel peamisel eeldusel. Esiteks peab seos välise objekti ja selle tekstilise esindatuse vahel olema küllalt selge ja ühemõtteline. Teiseks väljendab valitud kategooriate esinemissagedus tekstis domineerivat tähendust objektiivselt. See lähenemine ei erine põhimõtteliselt formaliseeritud küsitlusest, kus valitakse teatav üldkogum (meedia tüüp või kanal või tekstide liik),

millest võetakse terviku suhtes representatiivne valim, kogutakse andmeid muutujate kohta ja leitakse

muutujate kvantitatiivsed väärtused. Nagu küsitlustki, peetakse kontentanalüüsi usaldusväärseks ja uurijast sõltumatuks. See meetod annab statistilise tulemuse, mis kehtib märksa laiema meediareaalsuse kohta kui vaadeldud tekstikogum. Seda kasutatakse erineval eesmärgil, kuid eelkõige meedia sisu võrdlemiseks teatud tunnuste esinemissagedusega sotsiaalses reaalsuses. (McQuail, 2000)

Järgnevas töös selgub 519 Postimees Online valimiseelse uudisteksti ja ligi 60 paberväljaande valimisteemalise uudisteksti ja arvamuseloo kaudu, millised erakonnad riigikogu valimiste eel kõige enam erinevatel teemadel sõna said. Samuti selgitab tekstide kontentanalüüs välja, millised erakonnad kui palju omal initsiatiivil online's teemasid tõstatasid ja kui palju oli uudiseid, mis puudutas konkreetselt mõnda erakonda, kuid teema tõstatajaks oli näiteks konkurenterakond.

Sama valikukategooria ehk 519 online-uudise ja ligi 60 paberväljaande poliitteksti kvalitatiivne analüüs toob välja, millised olid kahes väljaandes üles tõstatatud peamised valimiseelsed diskussiooniteemad ning kui palju suutis online juurde anda interaktiivsust, dialoogi võimalust. Selleks tuli analüüsida kõiki Postimees Online'i eraldi valimiskülje 519 uudist ja paberväljaande poliituudiseid. Lisaks lehe uudistetoimetuse ja majandustoimetuse poliituudistele on arvestatud ka kõiki kahe valimiseelse kuu jooksul ilmunud poliitikute vahelisi vestlusringe, intervjuusid parteide liidritega ja arvamuskülgede arvamusalugusid.

Postimees Online'i valimisküljel oli mitmeid erinevaid rubriike: online-intervjuu, kandidaatide ankeet, «Leia oma kandidaat» küsimustik, gallupid, foorum lugejate ja poliitikute vahel, poliitikute blogid. Online-intervjuude puhul toob töö välja arvud, kui palju konkreetselt intervjuule küsimusi lugejate poolt esitati, kui palju vastaja vastas, mitu korda intervjuud loeti, kui palju kommenteeriti. Kandidaatide ankeedi puhul näitab töö, kui paljud riigikogu valimistel kandideerinud poliitikud seda täitsid, foorumi puhul loetleb töö, kui palju erinevatele erakondadele küsimusi esitati. Üheks oluliseks infoallikaks käesoleva töö puhul olid intervjuud nii Postimehe peadirektori Erik Roose ja peatoimetaja Merit Kopluga kui ka Postimees Online vastutava väljaandja Aivar Reinapiga. Intervjueeritud on ka kõigi kuue suurema erakonna peasekretäre-meediajuhte.

V Tulemuste esitamine

5.1 Postimehe motiivid Online's eraldi valimiskülje loomisel

2007. aasta riigikogu valimiste eel hakkas ühe kõige põhjalikuma ning mitmekülgsema infokanalina silma Postimees Online'i valimiskülge, mis kujunes mõjukaks infoväljaks nii erakondade kui ka lugejate seas. Seda kinnitas ka märgatav lugejaarvu tõus valimiste eel ja valimistele eelnenud nädalal. (Roose, 2007). Kõigil eelnevatel riigikogu ega kohalike omavalitsuste valimistel ei ole ükski erakapitalil põhinev meediaettevõtte võtnud enesele ühiskonnas valimisteemalise info edastamise ning debati kujundamise rolli.

2005. aasta kohalike omavalitsuste valimiste eel käivitas Postimees Online väikse valimismootori, mis oli esimene katsetus lugejate peal, kuidas eraldi poliitikaarubiiki vastu võetakse. Lugejate huvi selle külje vastu oli julgustav ning järgneva kahe aasta jooksul otsustas lehe juhtkond, et lehe veebikeskkond peaks käsitlema perioodiliselt huvipakkuvaid teemasid tugevamalt ning kindlate teemavaldkondadega süvitsi minema. Näiteks võib siin tuua olümpiamängud, mis on iga nelja aasta tagant, kuid lugejate huvi tõuseb kindlal ajaperioodil väga kõrgele. Neli aastat järjest poleks aga olümpiast midagi rääkida. Seega võttis Postimees poolteist aastat tagasi vastu strateegilise otsuse, et suure lugejahuviga, aga lühiajaliste teemavaldkondade puhul hakatakse tegema 3-4 projekti aastas. Riigikogu valimised langesid samasse ärimudelisse ja loogikasse sisse. (Roose, 2007).

Postimees defineeris enesele selgelt, et kui lugejahuvi on selle vastu suur, siis on see ühtlasi väga hea võimalus aktiveerida ja suurendada oma lugejaskonda. Nimelt toimub turundus veebis vägagi erinevalt klassikalise ajalehemüügiga: kui Postimehe paberväljaande puhul on võimalik suure sooduspakkumisega võita hetkeks rohkelt lugejaid, siis lehte tellima jääb neist vaid väga väike osa. Veebis on aga nii, et kui suudad kasvõi mingi lühiajalise projektiga inimesed enda leheküljele saada, siis väga suur osa neist jääbki selle lehekülje külge. Veebilehekülgi külastab inimene vabatahtlikult. Kui talle meeldib mõni veebilehekülge, siis hakkab ta seal regulaarselt käima ja harjub sellega ära. (Roose, 2007).

AS Postimees lähtus seega kaks kuud enne valimisi oma online-versioonis eraldi valimislehekülje riigikogu.postimees.ee loomisel puhtalt äriisest ja naturaalmajanduslikus huvist ning heategevuslikku või ühiskondlik-poliitilist missiooni ei olnud või jäi see teiste kaalutluste juures selgelt tagaplaanile (Roose, 2007).

Postimehe peatoimetaja Merit Kopli pakkus peamise motiivina välja soovi kinnistada Postimees Online'i kui parima uudistekanalit positsioon järjest tihedamaks muutuvast online-turul. Nii Postimehe paberväljaandes kui ka online-versioonis on prioriteediks poliitika. Kuigi Postimehe paberkandja ja Postimees Online on iseloomult erinevad ja veebis on mänguruum märksa laiem, soovis Postimees, et ka veebis oleks Postimehel kõiketeadja maine. «Ühelt poolt tegime ju erakondade eest töö ära, teisalt aga ongi ajakirjanduse ülesanne informeerida ja vahendada, ehk et tegime ikka enda tööd.» (Kopli, 2007)

Postimees uuris erinevaid valimiseelseid lahendusi ka üle maailma ning ühtegi eraldi suurt ja mitmekülgset infokülge ei leitud. Küll aga leidis mitmest riigist erinevaid huvitavaid nüansse, mida valimiste eel käivitati. Näiteks Inglismaal on eraldi veebikeskkond, kus saab jälgida kogu aeg oma valitud saadiku tegemisi: kus ta on, mida teeb ning esitada talle küsimusi. Soomes ja Rootsis kasutati enne valimisi testi, kus inimesed said ankeedis erinevatele küsimustele vastates teada, milline kandidaat sobib kõige enam nende maailmavaatega. Postimees Online kohandas need ideed Eestile vastavaks ja kui oli koos mitmeid erinevaid ideid, siis tekkis ka mõte, et teha üks suurema ja korralikum valimiseelne infokanal. Just mänguliste elementide puhul olid eeskujuks mitmed välismaised portaalid, eelkõige Schibsted'i kontserni kuuluvad väljaanded. Postimehe eeliseks on võimalus saada kogemusi Schibstedist, seega on võimalus kasutada läbiproovitud ja toimivaid variante. (Kopli, 2007)

Postimehe kulud jäid eraldi valimislehekülje loomisel väga väikseks, sest lõpliku idee ja nägemuse selles külgest töötas välja lehe juhtkond: Postimees Online vastutav väljaandja Aivar Reinap, peatoimetaja Merit Kopli ja lehe peadirektor Erik Roose. Lisaks veel programmeerimise aeg ja kulu, sest viis inimest nägid lehekülje koostamisega paar kuud vaeva. Juhtkond hindab käivitamise kuludeks 100 000 krooni. Lisa väljaminekuid ei tekitanud ka lehekülje aktiivne üleval hoidmine, sest online-toimetusest oli keegi kogu aeg lihtsalt tegelemas selle rubriigiga. Peamiselt kolm inimest: Aivar Reinap ja reporterid Alo Lõhmus ja Mirjam Mäekivi.

See pole vaid riigikogu.postimees.ee loogika, et keegi peab antud teemat pidevalt katma, vaid kõigi taoliste erikülgede ja üldse online loogika, et kogu aeg peab tulema infot peale, muidu ei tule inimesed sellele leheküljele enam tagasi. Inimene peab veebis käies tajuma, et tal on kohustus päevas kolm-neli korda seda lehekülge vaadata, sest muidu jääb ta millestki olulisest ilma.

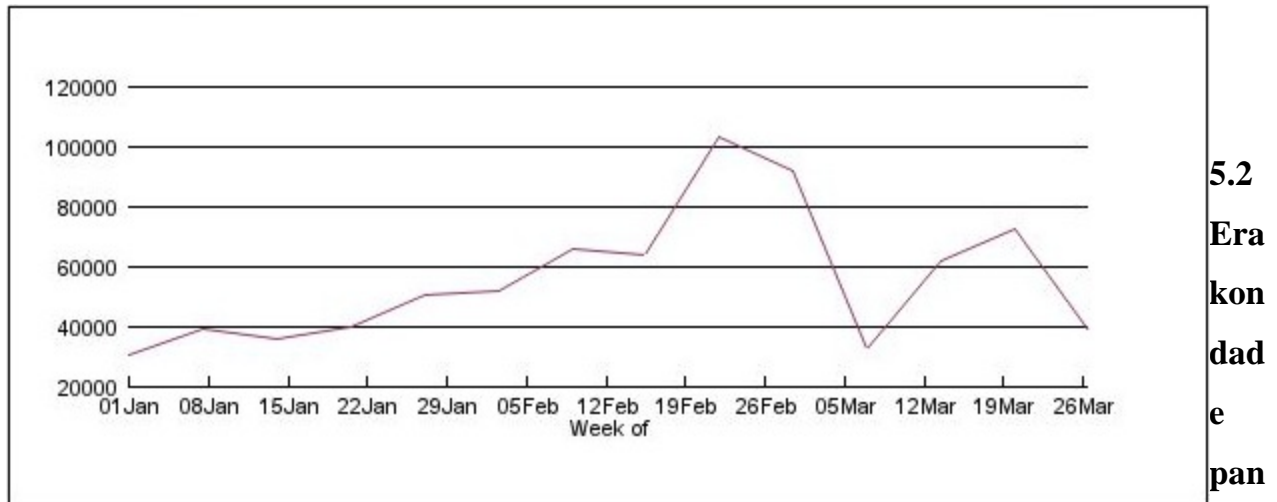
Postimees Online's on kokku 40 eraldi rubriiki alustades ilmauudistest ja TV kavadest ning lõpetades eraldi poliitikakülje või välisuudistega. Kui Postimees Online alustas läinud aasta alguses uuendustega, siis oli Eesti Päevalehe ja SL Õhtulehe kodulehekülgedel nädalas 120 000 - 130 000 unikaaset lugejat (Emor, 2006). Kogu ülejäänud perioodi jooksul ehk aasta ajaga ning eriti poliitika erikülje ja valimiseelse ajaga kasvas Postimees Online lugejaarv kolm-neli korda ja selle tõttu on nüüd vahe aastataguste konkurentidega kahekordne. Postimees Online'l on praegu nädalas 260 000 lugejat.

Üldistades võib väita, et kui veebikeskkonda peetakse sageli kollasemaks kui ajalehte, siis tegelikult kogu riigikogu ja valimiste temaatikaga, kus kollast uudisvoogu oli ikkagi suhteliselt vähe, sai Postimees Online juurde väga palju uusi lugejaid, kes jäid ka selle lehekülje külge. Seega ka tõsise teema ning sisukate uudistega saab võita juurde lugejaid ja müüa korralikult reklaami. Praegu müüb näiteks Postimees Online 2-3 korda rohkem internetis reklaami kui Eesti Päevaleht. Intelligentseid lugejaid saab seega ka väga edukalt reklaamiandjale müüa, sest neid lugejaid pole sugugi nii vähe. (Roose, 2007).

Praeguseks on Postimees Online poliitikakülge kaotanud kõvasti oma populaarsust. Kõige aktiivsemalt osalesid lugejad Postimees Online poliitikaküljel kolm nädalat enne valimisi. Valimisnädalale eelnenu nädalal oli valimisküljel 103 116 külastajat, valimisnädala 92 028 ja pärast valimisi kukkus külastajate arv 32 746-le.

Seega kui enne valimisi oli see rubriik kõigi 40 online rubriigi seas kindlalt esikolmikus, siis praeguseks on see langenud esimesse 30sse.

Tabel 3. Postimees Online valimiskülje lugejad valimiste eel ja pärast valimisi.

5.2
Era
kon
dad
e
pan

ustamine online-meediale

Isamaa ja Res Publica liit tegi online-meediast ühe olulise osa oma kampaaniast. Viis erakonna tipp-poliitikut – Mart Laar, Juhan Parts, Taavi Veskimägi, Jaak Aaviksoo ja Tõnis Lukas - avasid oma temaatilised blogid ja seda üsnagi eksklusiivsel moel. Nimelt teatas Laar viie erakonna juhtliikme blogide avamisest oma Skype videokonverentsil.

Isamaa ja Res Publica liit tegi enne valimisi analüüsi, mis kinnitas, et nende valija on pigem aktiivne internetikasutaja ning hangib palju informatsiooni just internetist. Seega panustas ühenderakond neil valimistel jõuliselt just online-ajakirjandusele kui kõige dünaamilisemale informatsiooni vahetamise väljale. See oli osa nende teadlikust imago kujundamisest ja oma erakonna inforuumi kujundamisest. Ajalehtede paberväljaanded olid nende jaoks imago ja informatsiooni kinnitavaks fooniks. (Tsahkna, 2007)

Reformierakond kasutas online-kanalitest Delfi't, neti.ee, Postimees ja Eesti Päevaleht Online'i. Reformierakond tegi eraldi ka kampaaniaveebid, mis olid suunatud konkreetsele ehk nooremale valijarühmale, nt imelugu.ee. Kogu online-kampaania peale kulutas Reformierakond ligikaudu 500 000

krooni.

Üsna suurel panustas Reformierakond online-kanalitele seetõttu, et näevad selles keskkonda, kust inimesed infot ja meelelahutust otsivad ning nende valijate hulgas on rohkem noori kui teistel erakondadel. Seega on arvutite taga istuv noorem sihtrühm lihtsamini tabatav. (Michal, 2007)

Sotsiaaldemokraadid kulutasid online-meedias esinemisele 300 000 – 400 000 krooni ehk 7-8 protsenti kogu oma kampaaniamahust. Peamiselt keskendusid nad Postimees Online'le ja Delfile. Eelnevat analüüsi, et kas nende valijad ootavad infot ka interneti teel, nad ei teinud. Lihtsalt tuli minna üha hoogustuva suunaga kaasa. Kanalite valiku juures sotsid lihtsalt ennustasid, kus võiksid nende valijad viibida ja järeldasid, et Postimeest vaatavad inimesed, kes otsivad teadlikult uudiseid ja Delfis on rohkem SL Õhtulehe lugejaskond. (Länts, 2007)

Rahvaliit seevastu online-ajakirjandusele ei panustanud. «Meie valijaskond elab valdavalt maal, kus arvutiga puututakse reeglina kokku vaid siis, kui minnakse pangakontorisse.» (Uudelepp, 2007)

Kõige suurema rahakotiga valimistele läinud *Keskerakond* panustas selgelt telereklaamidele ning pidas online-meedia tähtsust võrreldes tele mõjuga marginaalseks. «Kui vaadata kasvõi Emori küsitlustest, kes on meie peamised toetajad, siis on väga vähetõenäoline, et roosa kübaraga vanem daam istuks arvuti taga ning otsiks oma maailmavaatele kinnitust või infot valimiste eel internetist.» (Raag, 2007)

Erakond Eestimaa Rohelised kulutas valimistele kõige vähem raha – 2,5 miljonit. Erakonna juhtfiguur Marek Strandberg tõdes, et eriliselt ei panustanud nad ka online-meediale, kuid olid varmad kinni võtma igast intervjuu andmise võimalusest või arvamuseartikli kirjutamisest. Peamiselt kulutasid nad energia otsesuhtlusele valijatega: jaanuari keskpaigast kuni valimispäevani sõitis Strandberg isiklikult näiteks iga päev läbi 600 kilomeetrit ja tegi kuni 20-tunniseid kampaaniapäevi. «Nii nagu interneti-võrgustik, nii on ka oluline inimestega suhtlemise info-võrgustik.» (Strandberg, 2007)

Online-meedia mõjukusse suhtusid nad põhimõttel «inimesed küll ostavad raamatuid, kuid ei loe neid; inimesed küll elavad internetis, kuid ei loe kõiki uudiseid, arvamusi infot pilgeni täis internetist».

5.2 Valimiseelne diskussioon Postimehe paberväljaandes

Poliitilise kommunikatsiooni eesmärkideks on anda kodanikele tagasisidet avaliku võimu otsustele ja tegevusele ning anda kodanikele nende otsuste tegemiseks vajalikku informatsiooni. Samuti otsustele tähenduse andmine ja poliitilises elus osalemisele ärgitamine.

Meedia roll on nii valimiste vahelisel, ent eriti valimiseelsel ajal aidata leida üles lugejate ehk valijate jaoks olulised teemad, vahendada neid ning jälgida ka debattides kasutatava väitlustehnika adekvaatust. Näiteks kas väited on tõesed? Kas erakondade poolt pakutavad lahendused on realiseeritavad? Mis nende lubadused maksma lähevad?

Postimehe paberväljaanne käivitas kaks kuud enne valimisi eraldi kolm valimisteemalist rubriiki: intervjuu kuue erakonna esinumbriga, kus parteiliidrite esinemisjärjekord tõmmati loosiga, risküsitlus erinevatel teemadel kuue erakonna vahel, kõigi valimisringkondade ning kandidaatide tutvustamine. Lisaks nimetatuile ilmusid valimisreportaažid ning kajastati jooksvaid valimisuudiseid.

Postimehe paberväljaanne püüdis paljuski läheneda valimistele mänguliselt, mille ilmekaks näiteks olid kõigi riigikogu valimiste ringkondade tutvustamise erileheküljed, kus keskenduti pigem ühes ringkonnas kõige nimekamate, skandaalsemate või üllatuslikemate kandidaatide omavahelisele võrdlusele. Näiteks «Edgar Savisaar ja Mart Laar pistavad rinda ühes ringkonnas» (Koch, 2007), «Villu Reiljan läheb valimistel Peeter Võsaga rinda pistma» (Koch, 2007), «Sotsioloog: Ansip Siim Kallase supertulemust ei löö» (Koch, 2007) või «Vilja Savisaarel seisab ees tihe rebimine meeskonkurentidega» (Koch, 2007).

Neis lugudes keskenduti peamiselt isikutele ning nende omavahelist diskussiooni ei toimunud või konkreetse piirkonna probleeme poliitikud välja tooma või lahendusi pakkuma ei pidanud. Pigem oli rõhk võimalikult suurel loo «müümisel» ehk pealkirjades mängiti peamiselt tuntud nimedele ja nende vastasseisule.

Risküsitlusi erakondade vahel ilmus lehes kolmel korral, kuigi algselt plaaniti neid läbi viia viiel korral. Põhjenduseks toodi lehekülje «kuivus», kuigi see oleks olnud üheks võimaluseks võrrelda erakondade platvorme ning eesmärke erinevates valdkondades. Näiteks kaitsepoliitikas, perepoliitikas, välispoliitikas, sotsiaalpoliitikas, erakondade tulevikus ja parteide rahastamise läbipaistvuse teemades.

Ristiküsitluses osalesid kuus suurimat erakonda: Rahvaliit, Keskerakond, Isamaa ja Res Publica liit, Reformierakond, sotsiaaldemokraadid ja rohelised.

Ristiküsitluste teemad:

1) «Kuumad kartulid: Venemaa, euroliit ja sõjatanner» (Rajalo, 2007)

Esitati kõigile neli küsimust: «Miks toetate/ei toeta Eesti missiooni jätkumist Afganistanis ja Iraagis»; «Kuidas normaliseerida suhted Venemaaga?»; «Kuidas suhtute Türgi taotlusse liituda Elga?»; «Kuidas tuua EL välja põhiseaduslepingu kriisist?»

2) «Kuidas saaks muuta Eesti elu turvalisemaks?» (Rajalo, 2007)

«Miks toetate/ei toeta pronksõduri äraviimist Tõnismäelt?»; «Kuidas seletada oma lähedase kaotanule, et Eestis on politseinikke ja päästjaid vähe?»; «Kui suurt ohtu näete pead tõstvas äärmusluses? Kui jah, siis mida ette võtta?»; «Mida teha selleks, et Eesti venelased näeksid ajalugu samamoodi kui eestlased?»

3) «Parteid lubavad rahast sõltumatuid otsuseid» (Rajalo, 2007)

«Kas julgete käe südamele pannes lubada, et teie erakond pole kunagi teinud otsuseid lähtudes eelkõige erakonna rahastajate huvidest?»; «Mida teha, et erakonde rahastamine oleks viimase sendini läbipaistev?»; «Miks on õigustatud riigikogulaste kuluhüvitised?»; «Mil määral peaks olema lubatud erakondade enesereklaam».

Üks vestlusring viidi läbi ka arvamuskülgedel ning see keskendus Eesti tervishoiusüsteemi probleemidele. Vestlusringis «Eesti tervishoiusüsteem veel kokku ei kuku, kuid vajab kindlasti lisaraha» osalesid sotsiaalminister Jaak Aab, haigekassa juht Hannes Danilov, Eesti Perearstide liidu esimees Madis Tiik, Eesti haiglate liidu juhatuse esimes Urmas Sule. (Kõiv, 2007) Seega ei saa seda vestlusringi otseselt valimiseelseks vestlusringiks nimetada, kuna poliitikustes oli esindatud vaid keskerakondlasest minister.

Üks plaaniväline valimisteemaline seisukohtade avaldamine kerkis üles seoses 9. jaanuaril toimunud Postimehe arvamusaluste mõeldud pidulõunaga, kus president Toomas Hendrik Ilves juhtis tähelepanu, et erakonna pole valimiseelses debatis kajastanud üldse EL teemat. (Pullerits, 2007) Postimees küsis seepeale viielt erakondade juhtkujudelt, kas kavatsevad selle teema enne valimisi veel tõstatada.

Rahvaliitlane Jaanus Männik leidis, et teema on kogu aeg päevakorral ja mis puudutab debatti, siis

30

nemad on selleks täiesti valmis ja püüavad ära kasutada kõiki ajakirjanduses neile avanevaid võimalusi.

Sotsiaaldemokraat Ivari Padar tõdes, et valimised keskendub lihtsale ja labasele asjale: kõrgem palk, kõrgem palk, kõrgem palk.

Isamaa ja Res Publica liidu vastaja Tõnis Lukas tõdes, et nad on heaks kiitnud valitsemisprogrammi, kus on ka spetsiaalselt Euroopa Liidu peatükk.

Keskerakonnast Ain Seppik ei usunud, et see tõuseb peateemaks, sest need valimised keskenduvad rohkem sisepoliitikale ja – küsimustele.

Roheliste esindaja Marek Strandberg ütles, et kuna nende lemmikteema on energia ja energiajulgeolek, siis selles kontekstis ja saa nad EL-st üle ega ümber.

Presidendi küsimuse püstitusest ajendatuna korralda Postimehe paberväljaanne Euroopa Liidu teemalise vestlusringi, mille pealkirjaks sai «Erakondade liidrid näevad Eesti edu võtit tugevas Euroopa Liidus». Osalesid reformierakondlane Andrus Ansip, sotsiaaldemokraat Sven Mikser, Keskerakonnast Kadri Must, Rahvaliidust Villu Reiljan, roheliste seast Marek Strandberg ja Ismaa ja Res Publica liidust Taavi Veskimägi. (Bärenklau, 2007)

Peamisteks küsimusteks oli:

- 1) Millised on Eesti prioriteetid EL-s, kus me peaksime oma huve kaistma?
- 2) Mida Eestil oleks EL-le pakkuda?

Postimehe majanduskülgedel toimus ka erakondade debatt Eestisse saabuva võõrtöajõu teemal peakirjaga «Võõrtöölises nähakse nii päästeinglit kui pisuhända». Tegelikult analüüsis küll artikkel erakondade võõrtöajõudu puudutavaid seisukohti, lubadusi, kuid loo kõrvale oli toodud kõigi erakondade esindajate seisukohad. Sõna said sotsiaaldemokraat Randel Länts, rahvaliitlane Janno Reiljan, roheline Marek Strandberg, Keskerakonna esindaja Heido Vitsur, reformierakondlane Taavi Rõivas, ühendparteilane Juhan Parts. (Linnamäe, 2007)

Üldse võib Postimehe uudistekülgi, majanduskülgi ja arvamuskülgi võrreldes öelda, et kõige enam sisulisi ning kriitilisi artikleid ilmus just majanduskülgedel.

Näiteks tutvustas majandustoimetust, kuidas Erakond Eestimaa Rohelised omavad maksumuudatuste kava, mis tõstaks küll näiliselt töötajate palkasid ja vähendaks maksumäärasid, kuid ei suurendaks

inimeste sissetulekuid. (Riikoja, 2007)

Samuti tõestas majandustoimetust, kuidas poliitikud lubavad valimiste eel valijatele otseselt nendest mittesõltuvaid hüvesid. See oli üks väheseid artikleid Postimehe paberväljaandes, mis suhtus kriitiliselt parteide valimislubadusse ja leidis, et erakonnad lubavad teha seda, mis on tegelikult era- või riigiettevõtete kompetentsis. (Riikoja, 2007)

Uudiskülgedel keskendusid valimisteemalised uudised pigem kurioosumidele. Näiteks «Kaks Tarmo Kõutsi pürgib riigikokku» (Koch, 2007) või «Õhk on valimisnännist paks» (Roováli, 2007), mis tõi välja erakondade peibutusnänni sokkidest, kommidest ja viledest kuni kondoomide ning mängukaartideni välja.

Peamised valimiseelsed arutlusteemad Postimehe paberväljaandes olid:

- 1) Tõnismäe pronkssõdur
- 2) arstide streik
- 3) Reformierakonna ja raudteega seotud pistiseskandaal
- 4) euro tuleku temaatika
- 5) öise alkoholimüügi keelu teema

Tabel 4. Postimees Online's üles kerkinud teemade kajastatud Postimehe paberväljaandes.

<i>Uudis</i>	<i>Sõna saanud erakond</i>
«Meedikud leppisid tööandjatega kokku»	Erakondade esindajaid polnud; eksperdid
«Jaak Aab: streik on äärmuslik vahend»	Keskerakond
«Arstide streik lükkus nädala lõpuni edasi»	Keskerakond, Reformierakond
«Rajatiste eelnõu ei hakka pronkssõduri peale»	Reformierakond

<i>Uudis</i>	<i>Sõna saanud erakond</i>
«Vene rünnak pronkssõduri kaitseks jätab Eesti külmaks»	Isamaa ja Res Publica liit, Reformierakond, Keskerakond, Sotsiaaldemokraadid
«Savisaar kaitseb partnerit pistisesüüdistuse eest»	Isamaa ja Res Publica liit, Reformierakond, Keskerakond

Vahe online'i ja paberväljaande puhul nende teemade käsitlemisel oli see, et kui online's võtsid sõna peamiselt poliitikud ning tutvustasid valijatele omi seisukohti, siis paberväljaanne keskendus eeskätt ekspertidele.

Postimehe paberväljaande arvamusküljel ilmus kaks kuud enne valimisi vaid üheksa poliitiku arvamused, mis ei olnud ka sageli valimistega seotud. Poliitikutest astusid üles Sven Mikser looga «Maailmapoliitikast optimismita», Taavi Veskimägi «Euro. Kas teadmata ajaks edasi lükatud?», Rein Lang «Allilma ja pealilma dilemma», Marko Mihkelson «Impeeriumi lagunemine jätkub», Andrus Ansip «Reeded maksuvabaks», Jürgen Ligi «Eesti mehe vorm ja munder», Maimu Berg «Harjumatu Harju tänava liuväli», Urmas Paet «Euroliidu odava aseaine tunneb ära iga riik», Ela Tomson «Silmakirjalik mäng alkoholireklaamiga».

Seega said arvamusküljel selgelt rohkem sõna Reformierakond (neli arvamuseartiklit) ja Isamaa ja Res Publica liit (kolm lugu).

Valimisteedadel kirjutasid ka suhtekorralduse konsultant Raul Kalev, Eesti Raadio ajakirjanik Lauri Hussar ja ettevõtja Urmas Sõõrumaa.

Arvamusküljele jõudis ka Jaak Aabi Postimees Online'le antud intervjuu, mis kajastas arstide võimalikku streiki ja tervishoiusüsteemi olukorda.

Ilmus ka üks uuriv lugu, mis tundis muret, et Moskva üritab rahaga mõjutada Eesti poliitikat. Ehk Vene riigieelarvest pärit raha liigub Eestisse kaasmaalaste toetamise sildi all ning rikkust kogusid seejuures ka siinsed Kremli-meelsete organisatsioonide juhid. Loo üheks peategelaseks oli Konstitutsioonipartei juht Andrei Zarenkov. (Bärenklau, 2007)

Selles loos sai lisaks Zarenkovile sõna ka Isamaa ja Res Publica liit ning sotsiaaldemokraadid.

5.4 Valimiseelne diskussioon Postimees Online's

Alates 1. jaanuarist kuni 3. märtsini kõigi Postimees Online'i riigikogu.postimees.ee külje 519 uudise vaatlusest selgus, et valimistel eel tõstatus online's kaheksa peamist poliitilist, sotsiaalset, majanduslikku või ühiskondlikku teemat, mis kõik olid kantud lähenevatest valimistest.

33

Meedikute streik

Kõige ilmekamalt sai meedikute streigi teema alguse 5. jaanuaril, mil lühikeste ajavahedega võtsid sõna või vastandusid üksteisele sel teemal neli erakonda. Et diskussiooni arenemine kujukamalt välja tuua ning ilmestada ka paljude teiste teemade analoogset arenemist, tuleb välja tuua ajaline uudiste järjestus.

Kell 12:40 teatas Keskerakonna esimees Edgar Savisaar, et arstide streik näitab kõige ilmekamalt, mis on nende valimiste põhiküsimus. Kas ainult makromajanduse suured numbrid või makromajandus pluss inimesed? Kas lihtsalt rikas riik või rikas riik, parem palk, parem tervishoid? Ning andis nende küsimuste esitamiseга tõuke esimeseks suuremaks valimiseelseks diskussiooniks. (Savisaar, *Savisaar süüdistab Reformi meedikute palgatõusu torpedeerimise*, 5.01, riigikogu.postimees.ee)

Kell 14:41 vastas Savisaare avaldusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna aseesimees Eiki Nestor, kelle hinnangul püüdis Savisaar rakendada arstide ja õdede palganõudmisi oma erakonna valimisvankri ette ja meenutas, et kahe aasta jooksul pole valitsus astunud mitte ühtegi tõsiseltvõetavat sammu tervishoiu rahastamise asjus. (Nestor, *Savisaar irvitab arstide ja õdede üle*, 5.01, riigikogu.postimees.ee)

Kell 15:29 lisandusid diskussiooni Reformierakonna esimehe Andrus Ansipi mõtted, mille kohaselt annavad reformierakondlased endast parima meedikute palgakokkuleppe sünniks ja streigi ärahoidmiseks ning Ansip avaldas kahetsust, et osa erakondi üritab oma avaldustega tõsist teemat farsiks muuta. (Ansip, *Osa erakondi muudab meedikute palgateema farsiks*, 5.01, riigikogu.postimees.ee)

Päeva lõpuks ehk kell 16:49 lülitus teemasse ka Eesti Vasakpartei, mis teatas, et on streiki kavandavate meditsiinitöötajatega solidaarne, kuna leiab, et riiklik tervishoiuteenus on Eestis alarahastatud ning see on toonud endaga kaasa olukorra, kus kogenud ja väljaõppinud meedikud on läinud tööle teistesse riikidesse või erasektorisse. (Kingsepp, *Vasakpartei toetab meditsiinitöötajate streiki*, 5.01,

riigikogu.postimees.ee)

Teema jätkus järgmisel päeval, mil ohjad võttis enda kätte Reformierakond, kes teatas kahtluses sotsiaalminister Jaak Aabi sobivusest oma ametikohale. «Sotsiaalminister Aab, olles samaaegselt ka Eesti haigekassa nõukogu esimees, on ainus isik Eesti Vabariigis, kellel on olnud võimalus langetada tervishoidu edasiviivaid strateegilisi otsuseid kõige kõrgemal võimalikul tasemel,» teatas Reformierakond. (Lanno, *Reformierakondlane kahtleb Jaak Aabi sobivuses ametisse*, 6.01, riigikogu.postimees.ee)

34

Kiirelt reageeris sellele Jaak Aab ja tõlgendas Reformierakonna reageeringut kui Keskerakonna tervishoiupoliitika ettepanekute tunnustamist ja avaldas lootust, et Reformierakond lõpetab vastu seismise ka nende teistele ettepanekutele. (Aab, *Reformierakond lõpetab tervishoiublokaadi*, 6.01, riigikogu.postimees.ee)

Teema kerkis üles mõned päevad hiljem Keskerakonna juhatuse kogunemisel, kust saadeti välja teade et Keskerakonda tunnustab Aabi ja laidab Reformierakonda. Juhatuse andis mõista, et tervishoiu murede lahendamine on poliitilise tahte küsimus, ning et toetavad Jaak Aabi tegevust Eesti tervishoiu arendamisel, tervishoiukriisi lahendamisel ja kõigis tema edasistes sammudes.

Peaminister Andrus Ansip pidi seejärel riigikogu infotunnis vastama Isamaa ja Res Publica liikme Juhan Partsi küsimusele, et kas valitsusel on ühtne positsioon võimaliku streigi ja võimalike meditsiinitöötajate nõudmiste paketi suhtes. Ansip leidis, et tal ei ole kohane sekkuda läbirääkimistesse, mida tööandja ja töövõtjate vahel vahendab riiklik lepitaja.

Selle infotunni küsimusega liitus online-debatiga ka viies erakond, sest Parts teatas kohe Ansipile vastuseks online toimetusele, et arstide ja õdede streig ärahoidmine on just Ansipi kätes. Parts leidis, et valitsusliidu terviseprogramm on täitmata ja peaminister Ansip teeb, nagu ei kuulekski ta meditsiinitöötajaid, kelle seisukohad läbirääkimistel on leida lisaks palgaküsimusele lahendus ka tervishoiu teistele probleemidele. (Parts, *Arstide ja õdede streigi ärahoidmine on Ansipi kätes*, 10.01, riigikogu.postimees.ee)

Sellele arutelule vastas omakorda Edgar Savisaar, kes leidis, et opositsioon ehk sotsiaaldemokraadid ja

Isamaa ja Res Publica liit õhutavad meedikute seas streiki.

Diskussioon jõudis seega kohe ka hetkeni, mil Keskerakond teatas, et algatab meedikute palgatõusuks seadusemuudatuse. Muudatuse kohaselt tõstetakse haigekassa ülelaekumise ehk tulemi kasutusse võtmise määra seniselt 20 protsendilt 50 protsendini. Selle muudatusega tekib võimalus tõsta arstidel minimaalset tunnitasu 75 kroonilt 100 kroonile ja õdedel 39 kroonilt 55 kroonini.

Reformierakonnas tekitas see ettepanek kohe omakorda küsimusi ning ka sotsiaaldemokraatide riigikogu fraktsiooni esimees Eiki Nestor teatas, et Keskerakonna fraktsiooni pakutud lahendus on vaid ajutine ning tekitab tervishoiutöötajatele tulevikus ületamatuid probleeme. (Nestor, *Arstid ja õed ootavad pikaajalisi lahendusi*, 16.01, riigikogu.postimees.ee)

Teema püsis online's ühe põhiküsimusena terve jaanuarikuu. Peale seda see kaotas oma aktuaalsuse.

Majandus, palgareform

Üheks peamiseks valimisteemaks tõstatus ka peamiselt kahe erakonna valimislubadustest tingitult maksupoliitika ja ametnike palgareform.

Jaanuari alguses teatas majandusminister Edgar Savisaar ühes Äripäeva arvamuskorrekpordis, mille online oma valimisküljele riputas, et aeg on lõpetada loraajamine ja vaadata majanduse tegelikku olukorda. ning pidas esimeseks õigeks sammuks kiiret palgareformi käivitamist. «Aeg on lõpetada populistlik loraajamine ja vaadata Eesti majanduse tegelikku olukorda. Oluline on pakkuda välja reaalseid meetmeid ja neid ka ellu viia, mitte lihtsalt unistada sellest, et majandusliku iseregulatsiooni tulemusena peatselt maailma rikkaimate hulka kuuluma hakkame,» teatas Savisaar ja ründas viimaste sõnadega selgelt valimiste konkurenti Reformierakonda. (Savisaar, *Eesti majanduses on üha rohkem tunda ohumärke*, 5.01, Äripäev)

Enne kui Reformierakond jõudis reageerida, selgitas Savisaare sõnu veel tema nõunik majandusministeeriumis Heido Vitsur, kes täpsustas, et Savisaar ei tahtnud rääkida majanduslangustest, vaid tahtis rääkida, kuidas langust vältida. (Vitsur, *Savisaar ei tahtnud rääkida majanduslangusest, vaid kuidas seda vältida*, 5.01, riigikogu.postimees.ee)

Reformierakond lükkas samal õhtul Keskerakonna palgareformi ettepaneku tagasi teatades, et nad ei soovi, et Eesti naaseks taas plaanimajandusse ning sätiks end samasse ritta Nõukogude Liidu ja veel tänagi vaesuspiiril vireleva Kuubaga.

Savisaarele vastandus ka erakonnakaaslane, riigikogu liige Olev Laanjärv, kelle hinnangul on majandusteoreetikud erinevatel aegadel tõestanud, et tehniliselt esile kutsutud palgatõus, mida Savisaar kavandab, ei tee rikkaks riiki ega selle riigi kodanikke. (Laanjärv, *Savisaar ei tee meid rikkaks*, 16.01, riigikogu.postimees.ee)

Ansipi leidis, et Savisaare lubatud palgareform võib viia valuutakomitee süsteemi kaotamise ja krooni väärtuse devalveerimiseni.

Keskerakond leidis aga, et Reformierakond tahab riigi põhja lasta, sundides töötajaid riigist lahkuma ja jättes inimesed ilma avalikest teenustest.

Reformierakonna peamiseks valimisteenaks oli 2007. aasta riigikogu valimiste eel maksupoliitika.

Vestlusringi online's avas sel teemal aga Erakond Eestimaa Rohelised, kes lubasid alandada alates 1.

36

juulist tulumaksumäära 16 protsendile ja sotsiaalmaksu 25 protsendile. (Tammert, *Alandame tulumaksu 16 protsendini*, 2.02, riigikogu.postimees.ee)

Reformierakond leidis, et Rohelised tahavad «kaalika banaaniks ümber nimetad ehk maksumäära numbritega žongleerides valijaid lihtsalt tüsata». (Pentus, *Rohelised tahavad kaalika banaaniks ümber nimetada*, 2.02, riigikogu.postimees.ee) Roheliste ideega ei nõustunud ka Vasakpartei.

Reformierakond võttis seepeale juhatuse tasemel vastu otsuse, et moodustades uut koalitsiooni, ei ole seal kohta astmelisele tulumaksule ning jätkata tuleb ühetaolise ning lihtsa maksusüsteemiga.

Keskerakond nimetas seepeale Reformierakonda stagnantide seltskonnaks. «Peaminister Andrus Ansip kas ei saa majandusest üldse aru, või lihtsalt valetab külmavereliselt, väites, et Eesti võlgneb oma majandusliku edu astmelise tulumaksu puudumisele.» (Kaselo, *Reformierakond on stagnantide seltskond*, 7.02, riigikogu.postimees.ee)

Online jõudis teemaarendus ka kolmandat kanalit kaudu ehk Keskerakonna telereklaami kaudu, kus nad tahtsid näidata, millest rahvas ilma jääb, kui Reformierakonna maksukavaga kaasa läheb.

Reformierakond leidis, et Keskerakond lihtsalt soovib rahvast hirmutada, nemad omakorda, et Reformierakond soovib riiki lammutada.

Haridus

Postimees Online oli valimiste eel ka kohaks, kus kõik erakonnad võisid üles seada oma valimisprogramid või siis nendest toimetusele lühikokkuvõtted saata. Nii tegigi seda esimesena Isamaa ja Res Publica liit jaanuari alguses kui teatas, et kinnitas oma valitsemisprogrammi.

Sellest võttis välja haridusteema toonane haridusminister Mailis Reps ja saatis online'i seisukoha, et IRL lubas eelmiste valimiste eel, et õpetajatele tuleb anda topeltpalka, kuid nüüd teatavad, et õnn ei olegi rahas. Ja et kui nad räägivad nüüd taas palga kahekordistamisest, siis jätab see neist koomilise mulje. (Reps, *Haridusminister ründab IRL hariduspoliitikat*, 6.01, riigikogu.postimees.ee)

Isamaa ja Res Publica liit pakkus omalt poolt välja, et Reps pole nende haridusprogrammi lugenudki ning selgitasid veel kord oma seisukohad üle. «Olen kindel, et Mailis Reps on heatahtlik inimene, kes

37

tegi eksitava avalduse puhtast teadmatusest — ta ei olegi meie valitsemisprogrammi ja selle hariduseosa lugenud.» (Tсахkna, *Reps pole haridusprogrammi lugenud*, 6.01, riigikogu.postimees.ee)

Teemat laiendas endine haridusminister, sotsiaaldemokraat Peeter Kreitzberg, kes teatas senise diskussiooni peale, et segadus haridusvaldkonnas on enneolematu. Et senini pole täitma asunud riigikogu poolt vastu võetud kõrgharidusstrateegiat aastateks 2007-2013, vaatamata ülikoolide rektorite korduvatele meeldetuletustele. (Kreitzberg, *Segadus haridusvaldkonnas on enneolematu*, 9.02, riigikogu.postimees.ee)

Ja taas asus kaitsma Mailis Reps, kes leidis, et Kreitzberg pole riigikogus tähelepanelik olnud ning valitsuses toimuvat lihtsalt tähele pannud.

Keskkond

Peamiselt tänu 2007. riigikogu valimiste uustulnukale Erakond Eestimaa Rohelised kerkis neil valimistel jõulisemalt üles ka keskkonnateema.

Rohelised teatasid jaanuari alguses, et Eesti valitsus peab lahkuma Ignalina tuumajaama projektist, sest ilmnenud on uued riskid. «Esiteks soovib Leedu, et Eesti osaleks võimalike tuumaõnnetuste kahjude

korvamises ning, et ka Eestisse hakataks tuumajäätmeid ladustama.» (Strandberg, *Eesti valitsus peab lahkuma Ignalina tuumajaama projektist*, 10.01, riigikogu.postimees.ee)

Nendega nõustus pool kuud hiljem toonane riigikogu opositsioon, kes teatas, et nõuavad valitsuselt Ignalinasse kavandatava tuumajaama projekti tagamaade avalikustamist ning samateemalist avalikku debatti. (Padar, Laar, Strandberg, *Ignalina projekti tagamaad peavad olema avalikud*, 16.02, riigikogu.postimees.ee)

Võimuliidu esindajana teatas opositsiooni avalduse järel majandusminister Edgar Savisaar, et tema pole Ignalina uuringut salastanud ning ta oleks ka ise selles sisalduvast teabest väga huvitatud. (Savisaar, *Mina ei ole Ignalina uuringut salastanud*, 16.02, riigikogu.postimees.ee)

Pronkssõdur ja sõjahaudade eelnõu

Kuigi sotsiaaldemokraadid toonitasid korduvalt enne valimisi, et jätame Tõnismäe pronkssõduri temaatika valimisvõitlusest välja ning tuleme selle juurde tagasi pärast valimisi, rakendas eeskätt Reformierakond, aga ka Isamaa ja Res Publica just selle teema oma valimisvankri ette.

Online's tõusis see teema üles 10. jaanuaril, mil Keskerakonna esindaja Evelyn Sepp teatas, et sõjahaudade seadus lähtub ligilikust künismist. Sepp leidis, et toona vastu võetud sõjahaudade seadus ei lähtu mitte Genfi konventsiooni põhimõtetest, vaid ligilikust künismist. «Usaldada surnute rahu või nende lähedaste tunded inimese hoolde, kes on oma haldusalas tuntud kui erakordselt ebakompetentne ja kuri inimene, on lihtsalt rumal ja vastutustundetu.» (Sepp, *Sõjahaudade seadus lähtub ligilikust künismist*, 10.01, riigikogu.postimees.ee)

Sellest teates sai üks esimesi näiteid, kuidas uued kommunikatsioonivõimalused omavahel põimused ning diskussiooni astusid. Nimelt kirjutas Ligi Sepale kohe avastuse oma veebipäevikus ehk blogis ning seda vahendas omakorda suuremale lugejaskonnale Postimees Online'i valimiskülj. (PM Online, *Ligi blogis Evelyn Sepale vastulause*, 10.01, riigikogu.postimees.ee)

Ligi vastas, et Sepp on seesama preili, kes juba mitu kuud on usaldanud enda kätte tuhandete Estonial

hukkunute omaste tunded ning trallitanud sadade inimeste sinetaval haul.

Keskerakond leidis peagi, et sõjahaudade kaitse seadusega ei saa teisaldada Tõnismäe mälestusmärki, ei seda nihutada paremale ega vasakule, veel vähem sealt ära viia. (Seppik, *Sõjahaudade kaitse seadusega ei saa teisaldada Tõnismäemälestusmärki*, 10.01, riigikogu.postimees.ee)

Teisiti tõlgedes seadust Reformierakond, kes soovis juhtida avalikkuse tähelepanu keskerakondlaste Evelyn Sepa ja Ain Seppiku eksitavatele kommentaaridele sõjahaudade kaitse seaduse osas ning toonitada, et seadus loob juriidilise aluse Tõnismäe pronkssõduri teisaldamiseks ja seda euroopalikul ning tsiviliseeritud moel. (Michal, *Sõjahaudade kaitse seadus loob aluse pronkssõduri teisaldamiseks*, 10.01, riigikogu.postimees.ee)

Veebruari alguses leidiski sotsiaaldemokraatlik erakond, et pronkssõduri teema tuleb lükata valimisjärgsesse aega. Sotsiaaldemokraadid leidsid, et pronkssõduri näol on tegemist tundliku temaga ning erakonnad võiksid selle oma valimiskampaaniast välja jätta.

Samal päeval teatasid aga kohe Reformierakond ja Isamaa ja Res Publica liit omavahelisest kokkuleppesest, et üritavad pronkssõduri teisaldamiseks vajaliku keelatud rajatise seaduse veel enne märtsivalimisi riigikogus vastu võtta.

Sotsiaaldemokraadid võtsid seisukoha, et ei toeta enam keelatud rajatiste seaduse eelnõu vastuvõtmist, kuna see on kistud valimiskampaaniasse. Tallinna linnavolikogu esimees ja pronkssõduri ümarlaua juht Toomas Vitsut taunis samuti parlamendi sekkumist kohaliku omavalitsuse ainupädevusse rajatiste küsimuses. (Vitsut, *Rajatised kuuluvad omavalitsuse ainupädevusse*, 13.01, riigikogu.postimees.ee)

Savisaar teatas pool kuud enne valimisi, et mõned poliitikud mängivad tulega ja avaldas muret seaduse suhtes, mis käsib valitsusel 30 päeva jooksul teisaldada Tõnismäe mälestussammas. «Mõned meie poliitikud - sealhulgas ka Andrus Ansip - on nagu lapsed, kes mängivad tulega,» ütles Savisaar. (Savisaar, *Mõned meie poliitikud mängivad tulega*, 14.01, riigikogu.postimees.ee)

President Toomas Hendrik Ilves jättis seaduse välja kuulutamata ning Keskerakond teatas selle valguses, et nad seisavad alati põhiseaduse kaitsel. Presidendi avalduse valguses mõistis Ansipi tegevuse hukka ka sotsiaaldemokraatlik erakond.

Alkoholireklaam, öine alkoholi müük

Sotsiaalminister Jaak Aab tegi jaanuari lõpus erakonnakaaslasest majandusminister Edgar Savisaarele ettepaneku võtta riigikogu menetlusest tagasi valitsuse algatatud reklaamiseaduse eelnõu, sest riigikogu majanduskomisjoni otsus lubaks televisioonis alkoholireklaamiga alustada juba kell 21.

Nädal aega hiljem reageeris sellele Ismaa ja Res Publica liidu liige Ela Tomson, kes leidis, et Keskerakond mängib alkoholireklaamiga silmakirjalikku mängu. Kuna reklaami algusaeg kell 21 tähendaks Tomsoni hinnangul seda, et ajal, kui noored kõige rohkem teleri ees istuvad, tulvaks nendeni suur portsjon alkoholireklaami. «Ja hea majandusminister võttis eelnõu tagasi, et lapsi sellest säästa. Reklaamiseaduse eelnõu riigikogu menetlusest tagasivõtmine tähendas ju tegelikult seda, et reklaamitegevust Eesti kommertstelekanalites jääb endiselt reguleerima praegu kehtiv seadus. Ja selle seaduse kohaselt võib lahjat alkoholi hakata reklaamima juba kella 20st alates ning kangeid marke kella 21-st,» teatas Tomson. (Tomson, *Silmakirjalik mäng alkoholireklaamiga*, 1.02, riigikogu.postimees.ee)

40

Keskerakond vastas sellele kavaga keelustada üle Eesti öine alkoholimüük ja algatas riigikogus ka vastava alkoholiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille kohaselt on alkohoolse joogi jaemüük või muul eesmärgil tarbijale üleandmine keelatud ajavahemikus 23.00-8.00.

See kavatsus jõudis ka järgmisel päeval Postimehe paberväljaandesse, kus kajastati teemat nurga alt – Keskerakond peibutab valijaid alkoholisõjaga. Ja veel mõni päev hiljemgi oli teema paberväljaandes ja seekord pealkirja all «Lang: öine alkoholi keeld on valimiseelne bluff». Seda seetõttu, et selleks hetkeks kehtis öine alkoholi keeld juba pea pooltes omavalitsustest, suurimates linnades kaasa arvatud.

Ajateenistus

Üheks diskussiooniteemaks kujunes ka ajateenistus ning see kerkis peamiselt üles Reformierakonna välja käidud mõttes, et Eesti peaks minema üle palgaarmeele. Kõige suurem vastane sellele ideele oli Isamaa ja Res Publica liit.

Jaanuari keskel vahendaski online Isamaa ja Res Publica liidu aseesimehe Tõnis Lukase sõnu riigikogu infotunnist, kus Lukas viitas sellele, et Reformierakond üritab järgmises valitsuses ajateenistuse kaotada.

Kuna teema oli/on sensitiivne ning põhines paljuski kaitseminister Jürgen Ligi soleerimisel, siis ei kiirustanud Reformierakond seda ümber lükkama või kinnitama ega ka omapoolselt diskussiooni edasi arendama.

Teema sai aga jätku 9. veebruari Postimehe paberväljaandes, kus ilmus lugu «Ministri roll kaitseväe juhtimises suureneb». Ehk uue kaitseväe korralduse seadusega allutatakse kaitseväe juhataja vahetult kaitseministrile, samuti saab minister suurema sõnaõiguse kõrgemate ohvitseride ja väeosade ülemate ametisse määramisel.

Diskussioon sai kohe jätku online's , kus riigikogu riigikaitsekomisjoni aseesimees Trivimi Velliste kritiseerib uue kaitseväe korralduse seaduse sätteid, mis võimaldavad poliitilisel ministril ametisse määrata kõrgemaid ohvitseri ning vastanud kogu Isamaa ja Res Publica liidu suhtumise selgelt Reformireakonnaga.

Minister Ligi ei jätnud teemat vastulöögita ning teatas, et Velliste torpedeerib omaenda erakonda. Ligi

kinnitas, et kaitseväe tegevust peab saama korraldada kaitseminister, sest vaid nii tekib kaitseministril ka sisuline poliitiline vastutus, vahendas kaitseministeeriumi pressiteenistus. (Ligi, *Velliste torpedeerib omaenda erakonda*, 9.02, riigikogu.postimees.ee)

See diskussioon omakorda paberväljaandesse ei jõudnud ning polnud selgelt välja toodud ka esmasest paberväljaande artiklis.

Reformierakond ja raudteega seotud pistiseskandaal

17. jaanuaril lahvatas nende valimiste kõige enam kõneainet pakkunud skandaal, kui ETV saade «Pealtnägija» tegi loo, milles edastati Eesti Raudtee endise eraomaniku Edward Burkhardti süüdistused, justkui oleks Reformierakond küsinud raudteefirma osanikelt altkäemaksu.

Järgmisel päeval andis Reformierakonna aseesimees Meelis Atonen Postimees Online'le intervjuu, milles ütles, et tegemist on poliitilise laimukampaania ja valimisvõitlusega, millega on erakonnal väga keeruline võidelda. (Atonen, *Tegemist on poliitilise laimukampaaniaga*, 18.01, riigikogu.postimees.ee)

Kohe ilmusid ajakirjandusse ka väited justkui oleks kogu skandaali sepihastajaks ekspeaminister ning Isamaa ja Res Publica Liidu peaministrihandidaat Mart Laar. Laar lükkas need väited otsustavalt 19. jaanuaril online-väljaandes ümber.

Samal päeval palus peaminister Ansip kaitsepolitseil pistisesüüdistusi uurida ning rääkis poliitilisest poriloopimisest.

Rahvaliit hakkas samuti Ansipilt aru nõudma, kuid Rahvaliidu ja Isamaa ja Res Publica liidu kõrval jäi Keskerakonna esimees pigem Ansipit ja tema erakonda toetavale positsioonile.

Sumbunud valimiseelsed teemad

Lisaks eelpool mainitud, selge diskussiooni kuju võtnud teemadele, mis võtsid ka sageli sisutu poliitilise kemplemise mõõtmed, püüdsid kõigi erakondade kandidaadid online-keskkonda kasutada ka otseselt teise erakonna kandidaadi mustamiseks või vähemalt kahtlasesse valgusesse seadmiseks.

Tõsi, sageli kasutati mustamiseks oma isiklike blogisid, kuid blogipidajad teadsid väga selgelt, et kõige suuremat huvi nende vastu tunnevad just ajakirjanikud, mitte konkreetsed valijad.

Nii näiteks nimetas 18. jaanuaril riigikogu Keskfraktsiooni esimees Ain Seppik ebapädevaks riigikogu väliskomisjoni aseesimehe Marko Mihkelsoni veebipäevikus kirja pandud süüdistusi, nagu saaks Keskerakond tegevusjuhiseid Moskvast ja süüdistas vene poliitikutega koostöös hoopis Mihkelsoni. (Mihkelson, *Mida oligi vaja tõestada*, 10.01, markomihkelson.blogspot.com)

Isamaa ja Res Publica Liidu peaministrihandidaat Mart Laar kirjutas enda blogis 24. jaanuaril, et ta sai oma inglise sõbralt ja Eesti toetajalt kirja, mis laitis peaminister Andrus Ansipi sealset esinemist. «Kokkuvõte oli masendav «most unimpressive», mida võiks Eesti keelde tõlkida «mõttetu mees». Ei tea, kas muidu heas inglise keeles ja ladusalt esineval peaministril oli halb päev või on probleem laiem.»(Laar, *Ansip jättis Londonis mõttetu mulje*, 24.01, martlaar.blogspot.com)

Aga online keskkonnas üritati tutvustada ka oma valimiseelseid erinevaid ideid, millele leidis kohe konkurentide seas kritiseerijaid.

Näiteks teatas 8. veebruaril Keskerakond, et 9. jaanuari võiks kuulutada Eesti majanduse taassünni päevaks. Napp pool tundi hiljem teatas Reformierakond, et Keskerakonna ettepanek on naeruväärne, kuna antud kuupäeval ei ole Eesti majanduse taassünniga midagi pistmist. «Sama hästi võiks kuulutada tänase päeva Tarmo Lausingu (idee välja pakkuja) pioneeriliku sõnavõtu auks pioneeriliikumise taassünnipäevaks.» (Reformierakond, *Keskerakonna ettepanek on naeruväärne*, 8.02, riigikogu.postimees.ee)

Püüti tekitada ka isiklikult pinnalt kistud arutelusid või erakondliku maine tõstmiseks mõeldud diskussioone, mis kohati ka õnnestusid ning suurt tähelepanu pälvisid.

Isamaa ja Res Publica liige, endine Tallinna linnaeapea Tõnis Palts, kes valimistel ei kandideerinud, teatas pool kuud enne valimisi oma blogis, et ootab «valgete erakondade» ühinemist ühiseks jõuks ning et valimiste järel tuleks võimule «valge peaminister». Palts kirjutas oma blogis, et mõtlev osa Eesti ühiskonnast tahab riigile «valget peaministrit» ning reaalseid kandidaate sellele kohale on tema arvates kolm: erakonnakaaslane Mart Laar, sotside juht Ivare Padar ja roheliste üks juhte Marek Strandberg. «Eesti ainus lootus on Valge Valitsus ja Valge Peaminister. Ja Ansip on Savisaarest sama palju valgem kui on Putin Stalinist.» (Palts, *Valgete Erakondade Bloki ootel*, 16.02, www.palts.ee)

43

Kui Palts avaldas oma arvamust oma blogis, mille võttis üles Postimees Online, siis Keskerakond andis oma vastulöögi otse Postimees Online's kui teatas, et Palts on minetanud reaalsustaju ja pakub avalikkusele oma unenägusid välja tõsise poliitilise analüüsina.

Veebruari lõpus toimus Tartus Põllumajandustootjate aastakonverents, mida neli erakonda - Isamaa ja Res Publica Liit, Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Reformierakond ja Keskerakond - nimetasid Rahvaliidu valimisürituseks ning saatsid online'i avaliku teate, et sellest osa võtta nad ei kavatse. Sellest sai omakorda võimaluse reageerida online-keskkonnas Rahvaliid, kes nimetas nelja erakonna soovimatust aastakonverentsil osaleda väiklaseks ja vastutustundetuks.

Postimees Online vahendas ajavahemikus 1. jaanuar – 3. märts kokku 519 erinevat valimisteemalist uudist, mille võis leida lingi riigikogu.postimees.ee alt. Järgnevas tabelis on kirjas erakonnad ja uudiste

arv, mis puudutas konkreetselt üht erakonda. Tabeli järgi tuleb kokku 560 erinevat märget. See tuleneb sellest, et mitmed uudised puudutasid korraga mitut erakonda. Nimetuse «muu» all on arvestatud kõiki uudiseid, mis puudutasid väikeerakondi ja uudiseid, mis polnud otseselt seotud ühegi erakonnaga, küll aga valimistega. Näiteks 4. jaanuari uudis «Ajaveebi peab kümme tundi tundud poliitikut» (http://www.postimees.ee/050107/esileht/olulised_teemad/riigikogu_2007/237213.php.) Sellesse lahtrisse jagus kõige enam uudiseid. Keskerakond edastas aga kajastatusega kõiki teisi erakondi.

Tabel 5. Uudiste arv, mis puudutas konkreetselt erakonda.

Keskerakond	123
Reformierakond	88
Isamaa ja Res Publica liit	72
Sotsiaaldemokraadid	38
Rahvaliit	32
Rohelised	24
Muu	183

Tabel 6 toob välja uudiste arvu, mille algatajaks või teema üles tõstjaks erinevad erakonnad olid. Need on pigem erakondade pressiteadetest tulenevad uudised. Tabelist on näha, et kõige aktiivsemalt saatsid oma erakonda ja programmi puudutavaid teateid Keskerakond, Isamaa ja Res Publica liit ja Reformierakond.

Tabel 6. Erakondade poolt tõstatatud teemade hulk.

Keskerakond	51
-------------	----

Keskerakond	51
Isamaa ja Res Publica liit	50
Reformierakond	46
Sotsiaaldemokraatlik Erakond	32
Rahvaliit	15
Erakond Eestimaa Rohelised	11
Muud erakonnad	11

Postimehe paberväljaande ja online-versiooni valimiseelsete uudiste võrdluse järel võib öelda, et Postimees keskendus valimiste eel peamiselt jooksvate uudiste avaldamisele, mängulisusele ning sisulist debatti ei tekkinud ei erakondade vahel ega ka lugejatega.

See-eest Postimees Online suutis vahendada suure hulga sisulist infot alustades parteide programmide üles panemisest või siis nendeni juhendavate linkide välja toomisest. Samuti tegeles online erinevate programmipunktide lahti kirjutamisega, millele paberväljaandes tavaliselt ruumi ei jagu. Online's said sõna ka väiksemad erakonnad nagu näiteks Eesti Kristlikud Demokraadid, Vasakpartei või Iseseisvuspartei, kes ei jõua tavaliselt oma marginaalsuse tõttu paberväljaandesse. Demokraatia seisukohalt oleks aga oluline, et ka nende info jõuaks võimalikult paljude potentsiaalsete valijateni. Vähemalt peaks neil olema ligipääs suurele avalikule inforuumile, kus oma enda erakonna koduleheküljele lisaks programmi tutvustada.

	Kesk	Ref	IRL	RL	SDE	RO	Muu
Meedikute streik	5	4	1	-	3	-	1
Majandus, palgareform	8	7	-	-	2	2	1
Haridus	2	-	2	-	1	-	-
Keskkond	1	-	1	-	2	2	-
Pronkssõdur ja sõjahaudade eelnõu	7	4	5	-	2	-	-
Alkoholreklaam, öine alkoholi müük	5	1	1	-	-	-	-
Ajateenistus	1	1	2	-	-	-	-
Reformierakond ja raudteega seotud pistiseskandaal	3	3	4	1	-	-	-
Sumbunud valimiseelsed teemad	3	2	3	1	1	-	-

VI Järeldused, diskussioon

Osalust ja pluralismi peetakse demokraatia põhiväärtuseks. Demokraatiauurijad on ühel meelel selles, et masside osalemine on äärmiselt oluline esindusdemokraatia toimimisele ja parteidevaheline konkurents on esindusdemokraatial põhinevale valitsusele tähtis pakkumaks kodanikele valikuvõimalust kandidaatide ja eri maailmavaadete vahel.

Oluline on vaieldamatult ka ajakirjanduse roll demokraatiale kaasa aitamisel ning rahvale valikute tutvustamisel. Demokraatia tähendab muu hulgas ka väljendusvabadust ning avalikkuse ligipääsu informatsioonile. Kui inimesed ei ole informeeritud, siis ei saa nad ka osaleda otsustusprotsessis. Vaba meedia on vaba eneseväljenduse garantiiks. Meedia annab inimestele võimaluse osaleda erinevates debattides ning kaasa rääkida ka uudislugudes.

Postimees otsustas enne valimisi luua oma online-keskkonnas eraldi lehekülje, mis pühendus vaid valimistele. riigikogu.postimees.ee sai keskkonnaks, kust ammutasid oma valimiseelset informatsiooni märkimisväärne hulk valijaskonnast, samuti oli see võimaluseks erakondadele end lisaks väli- või telereklaamile tasuta eksponeerida.

AS Postimees lähtus eraldi valimiskülge luues puhtalt ärioloogikast. Kui nähti, et lugejate huvi oli eelmiste kohalike omavalitsuste valimiste eel valimistemaatika vastu üllatavalt suur, siis otsustati hakata looma aastast kolm-neli perioodiliselt aktiivset teemakülge, mis tooks juurde uusi lugejaid ning kinnistaks vanad Postimees online karmis online-konkurentsist just selle kanali külge. Riigikogu valimised sobisid Postimehe ärioloogikaga ning nii sündiski varem maailmas tehtu arvesse võtmisel ning juhtkonna mõttetööl eraldi valimiskülge.

Internet pakub pakub dünaamilisuse ja interaktiivsuse juures palju enam võimalusi laiemaks diskussiooniks ning väljendusvabaduseks kui traditsiooniline meedia ehk selle töö vaatluspunktist ajalehe paberväljaanne. Võimalus lugejatele ja erakondadele oma seisukohti pakkus 2007. aasta riigikogu valimiste eel palju enam Postimees Online keskkond, kui Postimehe paberväljaanne.

Postimees Online kutsus erinevate rubriikide abil lugejaid aktiivselt kaasa mõtlema, küsimusi esitama, kaasa rääkima ning väitlema. Oli selleks siis online-intervjuude küsimuste esitamise võimalus või foorumis teiste lugejate-kandidaatidega debateerimine. Kui võrrelda paberväljaande ja online'i keelekasutust, siis online keskkonnas suhtlevad poliitikud palju vabamalt ning inimlikumas kõnekeeles. Ollakse vahetumad ja julgemad oma väljaütlemistes. Näiteks Reformierakond teatas Roheliste maksupoliitikat kritiseerides, et Rohelised soovivad oma maksunumbritest rääkides muuta «kaalika banaaniks», samuti lükkas Reformierakond tagasi Keskerakonna pakutud palgareformi sõnadega, et nad ei soovi Eesti naasmist taas plaanimajandusse ning enese sättimist samasse ritta Nõukogude Liidu ja veel tänagi vaesuspiiril vireleva Kuubaga. Või kuidas Keskerakonna esimees, majandusminister Edgar Savisaar palus lõpetada populistliku loraajamise.

Paberväljaandesse ei jõua ka kunagi erinevad parteide ideed, nagu näiteks Keskerakonna idee teha 9. maist Eesti majanduse taassünni päev, millele online's Reformierakond operatiivselt reageeris ning seda ideed naeruväärseks nimetas. Populistlik mõte või mitte - inimestel on õigus ja kohustus olla teavitatud erinevates ideedest, nende puhul näiteks kommentaarides kaasa rääkida ning oma seisukoht võtta. Selleks paberväljaandes ruumi ei jagu.

Postimehe paberväljaanne keskendus valimiste eel peamiselt mängulisusele, paremale müümisele, sest pigem arvatakse, et poliitika huvitab väga väheseid ning leheruumi ei peaks sellele kulutama. Kahe valimiseelse kuu jooksul ilmus Postimehe paberväljaandes vaid paar-kolm kriitilist, analüütilist artiklit. Lugejate vähese huvi argumendile vaidleb aga tugevalt vastu tõsiasi, et eraldi poliitika külje avamise järel kasvas Postimees Online külastajate arv kolmandiku võrra.

Kui meenutada valimiseelset meediapilti, siis hakkas silma, et kõik ajalehtede paberväljaanded jäid valimiste teemal suhteliselt tagasihoidlikuks ning suurt debatti ei toimunud. Teiste seas töös vaatluse all olnud Postimees. Olid küll kohustuslikud erakondade esinumbrite intervjuud ja kandidaatide tutvustamised, kuid sellega sisuliselt ka valimistele vastu minek ja infovahetus piirdus. Ei tekkinud sisulist debatti parteide ja lugejate vahel. Piirduti vaid peamiselt päevauudiste vahendamisega. Seevastu olid need valimised esmakordsed, mil erinevatel väljaannetel oli online-versioonis eraldi pühendatud rubriik just valimistemaatikale.

Kuigi võib öelda, et debatt Postimees Online's jäi küll veel lapsekingadesse ning suure osa võttis enda alla ka tavapärase poliitiline võitlus, siis algus on tehtud ja rahva huvi selle vastu suur. Postimees Online suutis tõstatada kaks kuud enne valimisi kaheksa riigi seisukohast väga olulist diskussiooniteemat ning kaasata nii erakondi kui ka lugejaid. Oluline on see, et teema püsis üleval nädalaid, seevastu paberväljaandes laiemat kajastust leidnud neli-viis suuremat teemat kaotasid oma järjepidavuse kas samal päeval või siis ülejärmisel päeval.

Postimees Online valimiskülg pakkus arutlusvõimalust nii tervishoiu, hariduse, maksupoliitika, ajateenistuse, alkoholipoliitika, keskkonna, pronkssõduri ja sõjahaudade teema ning ühe erakonnaga seotud skandaali teemal.

Diskussioonides domineeris lisaks praegustele valitsuserakondadele ehk Reformierakonnale ja Isamaa ja Res Publica liidule ka Keskerakond. Üllatavalt suure panuse andis oma kampaaniamahtu arvestades ka Sotsiaaldemokraatlik erakond, kes võttis väga aktiivselt osa ka online's tõstatatud teemadel. Rahvaliid uskus end teadvat, et nende valija kohtub arvutiga vaid siis, kui nad lähevad kuus korra pankka makse maksma, ning jättis online-ajakirjanduse teadlikult kõrvale. Roheliste taktikaks oli see, et nad ennast kuhugi meediväljaannetesse ekstra ei suru, kuid ühestki tasuta kampaaniavõimalusest ära ka ei ütle. Ilmselt andsid nad enesele aru, et mitte ükski väli- ega telekampaania ei suuda üle reklaamida nende erakonna nime ehk peamist loosungit - roheline mõtteviis on tuleviku alus. Pigem oleks iga priiskav samm tekitanud vastupidise efekti.

Postimehe paberväljaanne tõstatas väga lühikeseks ajaks ehk päevaks-paariks vaid pronkssõduri, Reformierakonnaga seotud pistiseskandaali, euro kasutuselevõtu ja alkoholipoliitika teema. Laiemat kõlapinda saavutas sarnaselt online'ga ka tervishoiu ja arstide streigi teema.

Analüüsinud kõiki Postimehe paberväljaandes ja Postimees Online riigikogu.postimees.ee lehel kaks kuud enne valimisi ilmunud artikleid võib öelda, et online suutis oma keskkonnas luua kaks korda rohkem diskussiooniteemasid ning kvalitatiivne analüüs näitas, et võimalust oma arvamust valijatele nähtavaks teha omasid palju rohkem erakondi kui paberväljaandes.

Lisaks sellele kaasas Postimees Online erakondi ja valijaid avalikku diskussiooni nii online-

49

intervjuude, eraldi foorumi, poliitikute ankeetide, kõigi poliitiliste blogipidajate aadresside kui ka kõigi erakonde koduleheküljele viivate linkide üles riputamisele palju enam, kui üks paberväljaanne seda suudakski teha.

Kui Habermas'i avaliku sfääri kontseptsioon väidab, et demokraatliku ühiskonna arengu jaoks on oluline omada hästi toimivat ja elujõulist avalikku sfääri, kus toimub vaba diskussioon ja ideede ringlus, siis Postimees Online suutis seda pakkuda kordi enam, kui paberväljaanne. Online-meedia tähtsus valimiste eel info vahetamisel kasvab kindlasti veelgi ning traditsiooniline meedia jääb pigem vaid selle kinnistavaks pooleks.

VII Kokkuvõte

Käesolev töö vaatlleb 2007. aasta riigikogu valimiste eelset erakondade vahelist diskussiooni ajalehe Postimees paberväljaandes ja Postimehe online-keskkonnas.

Ühiskonnas toimuvat saab mõjutada avaliku diskussiooni kaudu. Avalikul arutelul on oluline tähendus langetatavate poliitiliste otsuste kvaliteedi ja demokraatia arengu seisukohast. Juhul, kui iga olulisema otsuse langetamisele eelneb kõiki puudutatud osapooli kaasa haarav diskussioon, võib loota sellele, et arvestatakse ka kõigi tagajärgedega, mis otsusega võib kaasneda. Meedia pakub võimaluse, et otsustamine oleks avalik ja seda puudutav teave kõigile kättesaadav.

Traditsioonilise meedia kõrval pakkusid neil valimistel võimaluse oma programme tutvustada ning valijatega suhelda ka päevalehtede online-keskkonnad. Üheks kõige silmatorkavamaks online-kanaliks kujunes Postimees Online'i eraldi valimisteemaline lehekülg postimees.riigikogu.ee, mis koondas enese alla kõik valimistemaatikaga seotud uudised, arvamused, intervjuud. Töö võrdleb kontentanalüüsi ja kvalitatiivse analüüsiga Postimehe paberväljaandes ja online's üles tõstatatud teemasid ning uurib, kui palju suutis online-keskkond traditsioonilise meedia kõrval tuua välja erinevaid teemasid ning tekitada kandidaatide ning lugejate seas sisulist diskussiooni.

Puhtalt ärilistel kaalutlustel AS Postimehe poolt loodud eraldi online valimiskülg tõstatas kaks kuud enne valimisi kaheksa sotsiaalset või majanduslikku teemat, mis tekitasid samas keskkonnas diskussiooni erinevate erakondade vahel ja arutellu said tänu online-teksti spetsiifikale sekkuda ka lugeja. Lisaks töös läbi töötatud 519-le valimisteemalistele online-uudistele pakkus online ka võimaluse diskuteerida kandidaatidel ja lugejatel eraldi foorumis ning juhatas lugejad poliitikute veebipäevikute juurde või erakondade ametlikele kodulehekülgedele.

Postimehe paberväljaande jaanuari-veebruari poliituudiste ja arvamusede analüüs näitas, et

traditsiooniline meedia jätkab kommertsialiseerumist ning uudiseid esitatakse võimalikult lihtsakoeliselt ning mänguliselt, et lugejat lehe juures hoida. Sisulist diskussiooni erakondade vahel Postimehe paberväljaandes ei tekkinud ning võimalust oma programme tutvustada anti erakondadele vaid mõnes küsitluses, vestlusingis ja parteiliidrite intervjuudes.

Online-meedia oluliselt sisukam ning teemaderohkem üles kerkimine 2007. aasta riigikogu valimiste eel näitab, et tulevikus hakkab arutleva demokraatia seisukohast oluline diskussioon ühiskonna eri gruppide vahel toimuma just online-keskkonnas.

VIII Summary

Inter-Party Discussion in the Postimees Online and Paper Edition January-February 2007

This paper observes the inter-party discussion before the parliamentary elections in 2007 in the paper and web editions of Postimees.

The processes in the society can be influenced through the public debate. The public debate has important significance for the political decisions from the viewpoint of the development of quality and democracy. If the discussion concerning all the relevant parties precedes the decision-making, one can hope for taking into account all the consequences accompanying the decision. The media offers an opportunity the debate be public and the corresponding information accessible for everyone.

Besides the traditional media the websites of the dailies offered an opportunity to introduce the programmes and communicate with the voters in the these elections. The special website of Postimees Online on the elections postimees.riigikogu.ee developed into one of the most palpable online channel which tied together all the election news, the op-ed articles and the interviews. The paper compares the issues raised in the paper and online edition by using the content analysis and the qualitative analysis and studies how much the online was capable to bring out the differenet issues and to create the real discussion among the candidates and the reades besides the traditional media.

Being created purely for commercial reasons by AS Postimees the special website on the elections raised eight social or economic issues two months before the elections and the issues created the discussion between the different politival parties in the same environment and due to the specifics of the online text the reader could intervene the debate. In addition to the studied 519 online news on the elections the online offered an opportunity for the candidates and the readers to have discussion on the

separate forum and guided the readers to the blogs of the politicians or to the official websites of the parties.

The analysis of the political news and the op-ed articles in the Postimees paper edition in January-February showed that the traditional media continues to commercialize and the news are presented as simply and ludicly as possible to keep the reader attached to the newspaper. The real discussion between the parties in the Postimees' paper edition came to nothing and the opportunity to introduce

their programmes was given to the parties only in some queries, debates and interviews with the party leaders.

The emergence of online media in much more real way combining also more issues before the parliamentary elections in 2007 shows that the relevant discussion from the viewpoint of deliberative democracy between the different layers of the society will take place in the online environment.

KASUTATUD KIRJANDUS

Bakhtin, M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays*. Austin: University of Texas Press.

Croteau, David & Hoynes, William. (2001). *The Business of Media. Corporate Media and the Public Interest*. Thousand Oaks, California, London, New Delhi.

Engebretsen, M. (2006). *Writing for the web: an introduction to online journalism*. Kaunas, Vytauto Didžiojo universitetas.

Foucault, M. (1972). *The Archeology of Knowledge*. London: Tavistock Publications.

Habermas, J.(1964/1979). *The Public Sphere // The Political Economy of Media*. Cheltenham, UK.

Hall, J. (2001). *Online Journalism. A critical primer*. London. Pluto Press.

McQuail, D. (2003). *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Norris, Pippa & Curtice, John. (2004). *"If You Build a Political Website Will They Come? The Supply and Demand Model of New Technology, Social Capital, and Civic Engagement in Britain"* Chicago.

Stanley, L. (1993). *On Auto/Biography in Sociology*.

Whittaker, J. (2000). *Producing for web*. London, Routledge.

ALLIKAD:

Bärenklau, I. (2007). Erakondade liidrid näevad Eesti edu võit tugevas Euroopa Liidus. Postimees, 22. veebruar.

Bärenklau, I. (2007). Moskva üritab rahaga mõjutada Eesti poliitikat. Postimees, 7. veebruar.

Koch, T. (2007). Vilja Savisaarel seisab ees tihe rebimine meeskonkurentidega. Postimees, 23. jaanuar.

Koch, T. (2007). Edgar Savisaar ja Mart Laar pistavad rinda ühes ringkonnas. Postimees, 30. jaanuar.

Koch, T. (2007). Sotsioloog: Ansip Siim Kallase supertulemust ei löö. Postimees, 13. veebruar.

Koch, T. (2007). Villu Reiljan läheb valimistel Peeter Võsaga rinda pistma. Postimees, 28. veebruar.

Koch, T. (2007). Kaks Tarmo Kõutsi pürgib riigikokku. Postimees, 28. veebruar.

55

Kopli, M. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 13. aprill.

Kõiv, S. (2007). Ümarlaud: Tervishoiusüsteem veel kokku ei kuku, kuid vajab kindlasti lisaraha. Postimees, 17. jaanuar.

Linnamäe, L. (2007). Võõrtöölises nähakse nii päästeinglit kui pisuhända. Postimees, 1. veebruar.

Länts, R. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 15. märts.

Michal, K. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 18. aprill.

Norris, P. (2004). NatCen, <http://ksghome.harvard.edu/~pnorris>.

Pullerits, P. (2007). Postimehe pidulõunal ilmub Eesti otsustajaile ähvardav Trooja hobune. Postimees, 10. jaanuar.

Raag, T. (2007). Autori intervjuu. Tallinn 21. märts.

Rajalo, P. (2007). Kuumad kartulid: Venemaa, euroliit ja sõjatanner. Postimees, 26. jaanuar.

Rajalo, P. (2007). Kuidas saaks muuta Eesti elu turvalisemaks? Postimees, 11. jaanuar.

Rajalo, P. (2007). Parteid lubavad rahast sõltumatuid otsuseid. Postimees, 18. jaanuar.

Reinap, A. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 3. aprill.

Reinap, A. Autori intervjuu.

Riikoja, H. (2007). Roheliste pakutav palgatõus teenistust ei kasvata. Postimees, 7. veebruar.

Riikoja, H. (2007). Poliitikud lubavad valijatele nendest mittesõltuvaid hüvesid. Postimees, 18. jaanuar.

Rooväli, K. (2007). Õhk on valimisenännist paks. Postimees, 10. veebruar.

Roose, E. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 20. aprill.

Savisaar, E. (2007). Avaliku võimu tegevus infoühiskonna arendamisel. e-Governance Academy. <http://www.ega.ee/index.php?id=27174>

Sibul, H. (2006). e-hääletamise kokkuvõte. <http://www.ega.ee/?id=27116>

Strandberg, M. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 21. märts.

Tsahkna, M. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 15. märts.

TNS-Emor. e-seire. september-november 2006.

Uudelepp, A. (2007). Autori intervjuu. Tallinn, 21. märts.

Viik, L. (2005). Tasakaalus e-Riik. <http://www.ega.ee/?id=26979>

Lisa 1. Näide Postimees Online poliitikute ankeedist

Kristen Michal 12.07.1975

E-mail: kristen@reform.ee

Koduleht: www.reform.ee/kristemichal

Sünnikoht: Tallinn

Erakondlik kuuluvus: Eesti Reformierakond

Haridus: Akadeemia Nord, õigusteadus, 2005- , Tallinna Pedagoogikaülikool, haldusjuhtimine, 1999

Eriala: õigusteadus

Lühike enesetutvustus ja kandideerimise põhjus:

Valimistel kandideerimisega ja minu kandidatuuri toetades valid endale jõuka ja eduka Eesti, kus on hea elada neil kes on ise tublid ja kes ei taha, et riik kogu aeg kõike reguleeriks.

* Perekonnaseis: vallaline

* Laste arv: 2 (2 poega)

* Kus elan: korter

* Lubadused, mille täidan, kui osutun valituks:

o Iga laps saab lasteaiakoha, selleks tehakse 400 miljoni kroonine fond ning ühine infosüsteem lasteaiakohtade leidmiseks.

o Kehtestatakse riiklik ringiraha - 2000 kroonine iga-aastane pearaha 6- 19 aastasele lapsele mida saab kasutada spordi- või huvialaringis osalemise eest tasumiseks.

- o Eraisiku väärtpaberite investeeringud saavad tulumaksuvabastuse.
- * Tõed, mille järgi elan:
 - o Võimatut ei ole olemas.
 - o Ära tee teistele seda mida sa ei taha, et sulle tehtaks.
 - o Ole rõõmus.
- * Mille võtaksin kaasa üksikule saarele: Raadio.
- * Keda loen isiklikuks suurimaks eeskujuks: Häid ja julgeid inimesi.
- * Lemmikraamat: Neid on rohkem kui üks.
- * Hobid: Rattasõit, ujumine, korvpall, jalgpall ja tennis. Võimalusel kalastamine.